SUOMI-UNKARI

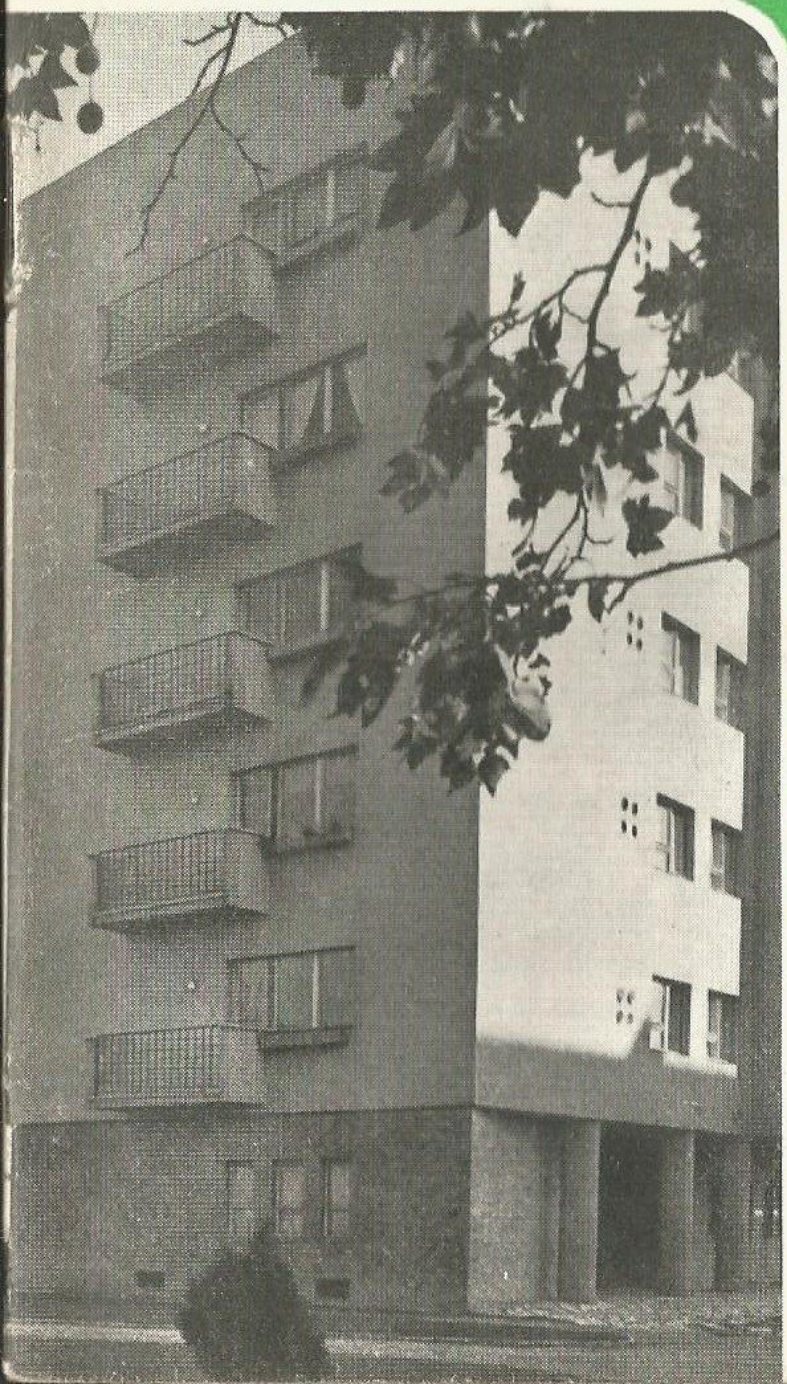

Tässä numerossa mm.

SZTALINVÁROS — TEOLLISUUDEN JÄTTILÄILÄINEN

HAYDNIN TUNTEMATON OOPPERA

HAUTALÖYTÖ KIMMEERIEN AJOILTA

KODÁLY SÄVELTÄÄ "KALEVALAA"

N:o 4

Hinta 30 mk

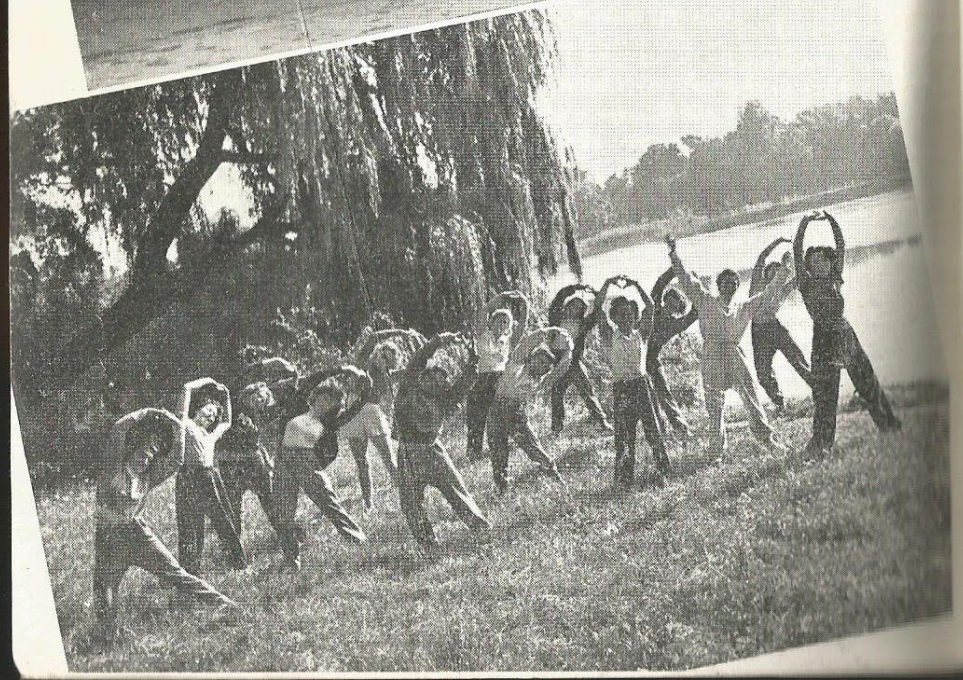

SUOMI-UNKARI

SUOMI—UNKARI SEURA r.y:n ÄÄNENKANNATTAJA

Julkaisija: **SUOMI—UNKARI SEURA r.y.**

Toimitusneuvosto: **Suomi—Unkari Seuran johtokunta**

Päätoimittaja: **Ilmari Orras**

SISÄLTÖ:

Johdantosanat Unkarin "Valkoiseen kirjaan" ..... siv. 3
Joka päivä 120 uutta kotia .... " 7
Kodittomien suojasta Kossuth-palkintoon ..... " 10
Haydnin tuntematon ooppera löydetty ..... " 14
Kimmeriläisrattaat 2.500 vuoden takaa ..... " 16
Sztalinváros — Unkarin teollisuuden jättiläinen ..... " 22
Kansanmaalaustaiteen mestareita Kalocsasta ..... " 33
Miten kuvaamataiteita ja taideteollisuutta opetetaan Unkarin uudelle taiteilijapolvelle ..... " 39
Zoltán Kodály säveltää "Kalevalaa" ..... " 46

Lehti ilmestyy 12 kertaa vuodessa

Toimituksen ja konttorin osoite: **Helsinki, Mikonkatu 8. A. 13.**

TILAUSHINNAT:

1/1 vuosikerta	300 markkaa
Irtonumerohinta	30 markkaa

Tilauksia vastaanottavat kaikki postitoimipaikat ja Rautatiekirjakauppa.

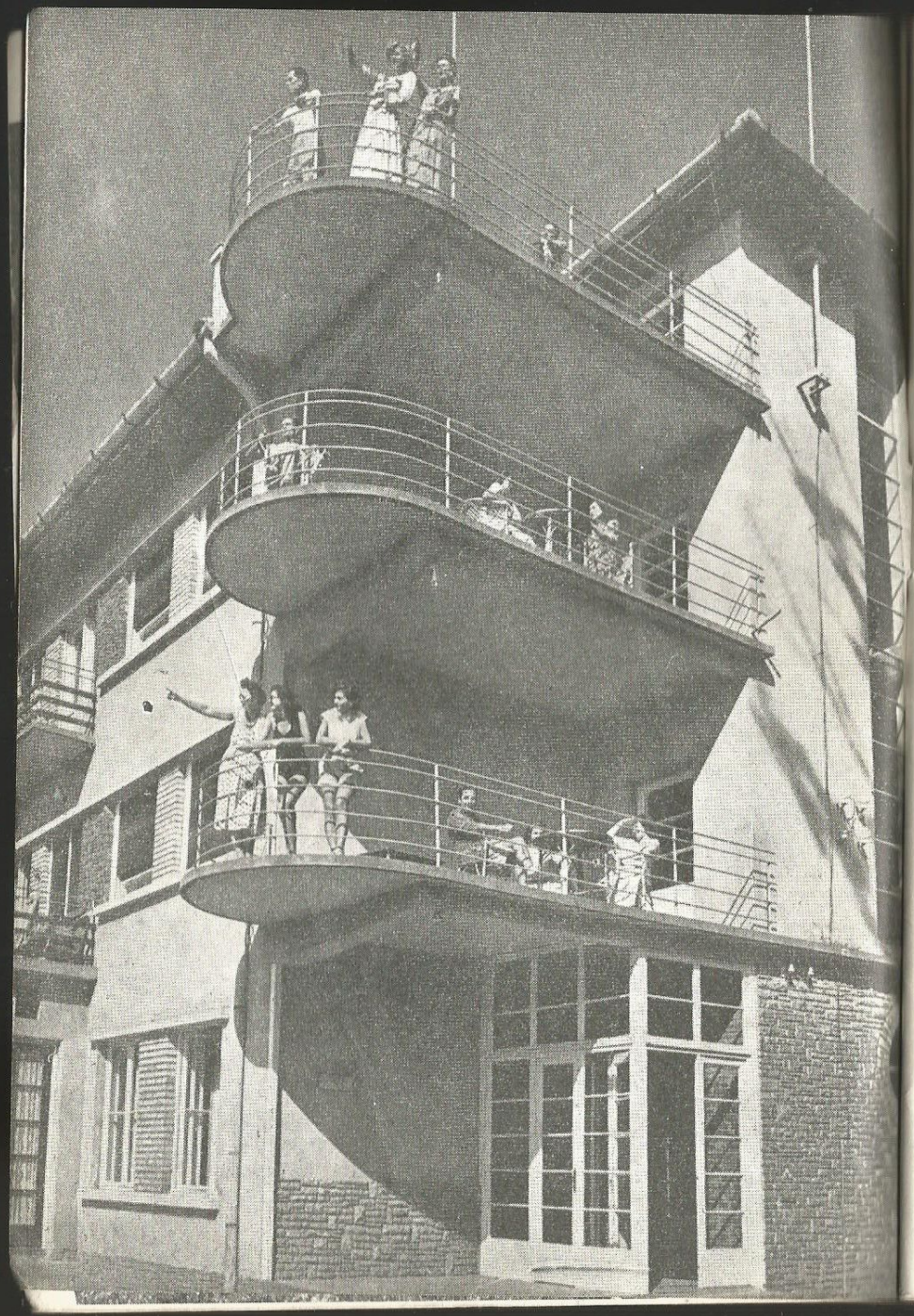

Johdantosanat Unkarin "Valkoiseen kirjaan"*)

Unkarin Valkoinen Kirja paljastaa maailmalle Yhdysvaltain hallituksen vihamielisen asenteen Unkarin kansaa kohtaan. Sen politiikka, joka tähtää Unkarin kansan vapaasti valitseman demokraattisen hallitusjärjestelmän kukistamiseen, liittyy kiinteästi Amerikan nykyisten johtajien suunnitteleman uuden sodan valmisteluihin. Yhdysvaltain hallituksen vihamielisyys Unkarin Kansantasavaltaa kohtaan ilmenee julkisten henkilöiden vihamielisinä lausuntoina, väärien huhujen levittämisenä, vakoojaverkoston järjestämisenä, sabotaasheina, taloudellisena diskriminoimisena, erilaisten unkarilaisten fasistisalaliittojen tukemisena ja Unkarin Kansantasavallan pahimpien vihollisten ulkomailla muodostamien sotilaallisten järjestöjen rohkaisemisena. Yhdysvaltain johtavien piirien vihamielinen toiminta kansandemokraattista Unkaria vastaan on viime vuosina käynyt yhä voimakkaammaksi, ja se kuuluu elimellisenä osana amerikkalaisten imperialistien aggressiiviseen politiikkaan.

Unkarin kansanhallituksen pääpyrkimyksenä on turvata mahdollisuudet rauhanomaiseen rakentavaan työhön ja Unkarin kansan taloudelliseen ja sivistykselliseen nousuun. Sitä johtavat sen kaikessa toiminnassa kansojen välisen rauhan ja yhteistyön periaatteet. Valkoisessa kirjassa julkaistut todistuskappaleet kuitenkin osoittavat, että Amerikan Yhdysvaltain hallitus loukkaa häikäilemättömästi Unkarin Kansantasavallan oikeuksia, riippumattomuutta ja valtiollista suverenisuutta, se puuttuu yhä uudelleen maan sisäisiin asioihin ja pyrkii horjuttamaan Unkarin demokraattista valtio- ja yhteiskuntajärjestelmää ja kukistamaan sen.

Julkaistuista diplomaattisista nooteista, lausunnoista, oikeudenkäyntipöytäkirjoista ja lukuisista lehtiuutisista käy selvästi ilmi, että Amerikan Yhdysvaltain hallitus on Unkarin vapautumisesta lähtien, vuodesta 1945, pyrkinyt kaikin keinoin kukistamaan Unkarin kansan uuden, demokraattisen valtion. Aina kun fasistiset ja fasisteille myötämieliset taan-

---

*) *Todistuskappaleita Yhdysvaltain hallituksen vihamielisestä toiminnasta Unkarin Kansantasavaltaa vastaan.*
Budapest, 1951.

tumukselliset ovat järjestäneet Unkarissa salaliittoja maan vallitsevaa demokraattista järjestelmää vastaan, Yhdysvaltain hallituksen asiamiehet, jopa diplomaattiset ja muut edustajatkaan eivät ainoastaan ole olleet aktiivisesti mukana, vaan ovat jokaisessa eri tapauksessa olleet sekä alkuunpanijoina että johtajina.

Kun Ferenc Nagyn ja hänen rikoskumppaniensa salaliitto, Mindszentyn johtama valtionvastainen järjestö, Rajkin ryhmän ja József Gröszin salaliitot sekä monet muut tapaukset paljastettiin, kävi ilmi, että Yhdysvaltain viralliset piirit olivat luoneet Unkariin kokonaisen vakoilu-, hajoitus- ja sabotaashiverkoston. Yhdysvaltain Budapestin-lähetystön henkilökunnan jäsenillä oli johtava osuus tämän verkoston toiminnassa. Diplomaattisia etuoikeuksiaan ja liikkumisvapauttaan väärinkäyttävät amerikkalaiset diplomaatit ja teollisuusasiantuntijat käyttivät Unkarissa oloaan hyväkseen johtaakseen Amerikan salaisen palvelun vakoilua sensijaan että olisivat harjoittaneet normaalia diplomaattista tai liiketoimintaa. Amerikan hallitukselta saamiensa ohjeiden mukaisesti he suorittivat sabotaashia ja tihutöitä Unkarin kansantalouden kannalta tärkeissä teollisuusyrityksissä kuten esim. Unkarilais-Amerikkalaisessa Öljy-osakeyhtiössä ja Standard-tehtailla.

Yhdysvaltain hallitus, samalla kun se johtaa ja järjestää salaliittoja sekä vakoilu- ja sabotaashitoimintaa Unkarin rajojen sisäpuolella, kerää ja värvää palvelukseensa Unkarista paenneita sotarikollisia, fasisteja, Nuoliristi-miehiä ja muita antidemokraattisia ja taantumuksellisia henkilöitä, ja käyttää heitä hyväkseen toteuttaakseen suunnitelmiaan Unkarin Kansantasavaltaa vastaan. Yhdysvaltain hallitus on yhä uudelleen loukannut sopimusta, jonka mukaan sen olisi pitänyt luovuttaa satoja joko Yhdysvalloissa tai Itävallan ja Saksan amerikkalaisilla miehitysvyöhykkeillä oleskelevia sotarikollisia. Lisäksi se auttaa jatkuvasti fasistikenraali Ferenc Farkas de Kisbarnakia, jonka nimi on Unkarin virallisessa sotarikollisluettelossa, samoinkuin fasistista kenraalimajuri András Zákóa, Szálasin vastavakoilupalvelun entistä päällikköä, järjestämään Itävallan ja Saksan amerikkalaisilla vyöhykkeillä sotilasmuodostelmia Unkarista paenneista sotarikollisista ja fasistikarkureista. Yhdysvaltain hallitus, joka ylläpitää diplomaattisia suhteita Unkarin Kansantasavaltaan, tukee samanaikaisesti omassa maassaan avoimesti sotaa lietsovia unkarilaisia fasistijärjestöjä. Nämä järjestöt perustavat suunnitelmansa kolmannen maailmansodan syttymiseen ja Yhdysvaltain aseelliseen hyökkäykseen Unkaria vastaan.

Samanaikaisesti Yhdysvaltain hallitus johtaa Unkarin Kansantasavaltaa vastaan järjestelmällistä parjauskampanjaa, jonka selvänä tarkoituksena on rohkaista ja tukea fasistien ja taantumuksellisten kumouksellista toimintaa kansandemokratian kukistamiseksi ja vanhan järjestelmän palauttamiseksi. Vastuunalaiset amerikkalaiset valtiomiehet ja poliitikot, presidentti Truman, ulkoministeri Acheson, senaattorit Mundt, Mac Carran, kenraali Clay ja monet muut, ovat mitä mielikuvituksellisimmin parjanneet Unkarin kansandemokratiaa sekä lehdistössä että radiossa antamissaan lausunnoissa. Amerikan valtion varoilla ylläpidetyn "Amerikan äänen" lähetykset palvelevat samoja kumouksellisia tarkoitusperiä, samoinkuin myös ns. "Vapaan Euroopan radion" ohjelmat. Tämä radioasema perustettiin hiljattain Saksan amerikkalaiselle miehitysvyöhykkeelle amerikkalaisilla dollareilla, amerikkalaisten johtamana ja yhteistyössä amerikkalaisten virallisten henkilöiden kanssa. Tämän radion unkarinkielinen osasto — joka nimittää itseään "Vapaan Unkarin ääneksi" — lähettää kiihoituspropagandaansa Unkarin Kansantasavaltaa vastaan kaksitoista tuntia päivässä.

Unkarin hallitus pyrkii vilpittömästi, molemminpuoliset taloudelliset edut huomioiden, laajentamaan niin paljon kuin mahdollista rauhanomaisia suhteitaan kaikkien maiden kanssa niiden valtiojärjestelmään katsomatta. Yhdysvaltain hallitus on sitävastoin irtisanonut Unkarin kanssa vuonna 1925 solmimansa ystävyys-, kauppa- ja konsulaattioikeussopimuksen, ja se harjoittaa yhä kasvavaa painostusta länsi-Euroopan maita kohtaan rajoittaakseen niiden Unkarin Kansantasavallan kanssa ylläpitämiä kaupallisia suhteita.

Yhdysvaltain hallitus yrittää lisätä sotapropagandansa tehoa petosten ja valheiden avulla. Vapauden ja demokratian puolustamisen varjolla toimien se yrittää salata sotaiset päämääränsä, hyökkäysvalmistelunsa ja vihamielisen politiikkansa Unkarin Kansantasavaltaa kohtaan valhein ja parjauksin.

"Valkoisen kirjan" tarkoituksena on paljastaa Yhdysvaltain hallituksen vihamielinen toiminta Unkarin Kansantasavaltaa vastaan kumoamattomien tosiasioiden ja tietojen avulla. Tämä toiminta osoittaa, että Yhdysvaltain hallitus on räikeällä tavalla rikkonut Unkarin rauhansopimuksen määräyksiä ja kansojen välisen rauhan ja ystävällisen yhteistyön periaatteita.

RYTMIÄ JA SULOKKUUTTA. — Kansikuvan sisäsivu: ylhäällä: valtion balettikoulun nuoret oppilaat harjoittelevat balettiliikkeitä. Alhaalla: vanhemmat oppilaat norjistavat jäseniään voimistelulla idyllisessä puistonsopukassa.

LOMA ON SAAPUNUT JA ELÄMÄ HYMYILEE. — Kuvamme 2. sivulla esittelee työläisten lomakodin Napsugárin, joka sijaitsee Mátran viehättävässä vuoristossa Pohjois-Unkarissa. Ennen sekin oli Horthy-magnaattien mässäilypaikkoja.

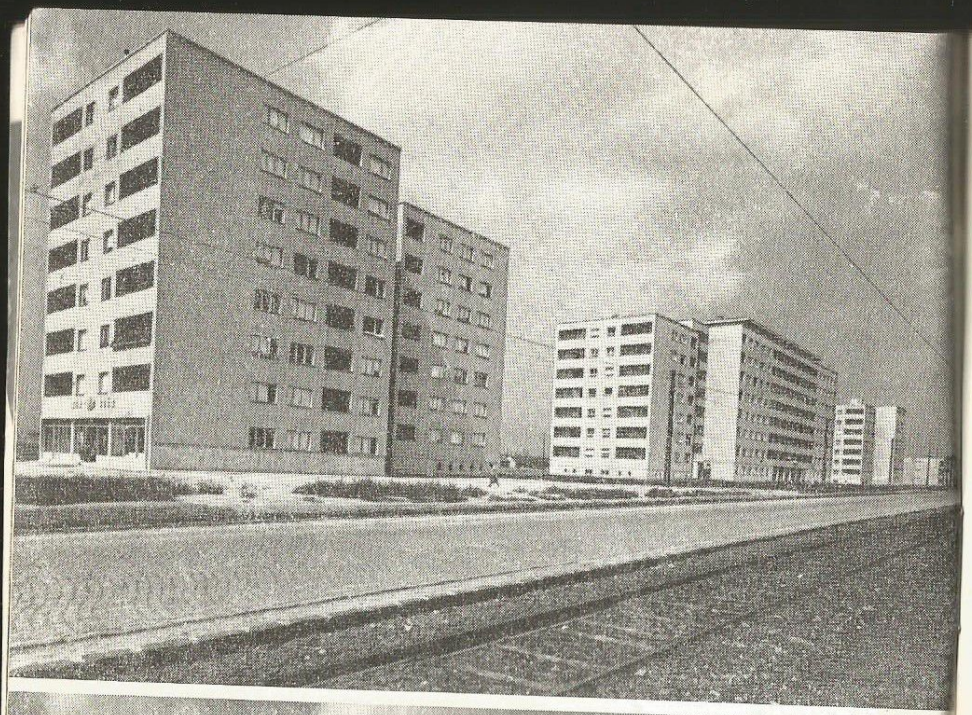

Joka päivä 120 uutta kotia

Äskettäin vietettiin Budapestin III. piirissä lähellä suuria valtion tekstiilitehtaita suurta juhlaa. Zápor-kadun vastavalmistuneista työläiskortteleista luovutettiin viisi suurta asuntotaloa, 141 nykyaikaista huoneistoa parvekkeineen, läheisten tehtaiden työläisille.

Uusien asukkaiden muuttotavarat tuotiin tänne entisestä asunnosta lipuin koristetuilla kuormaautoilla. Ulko-ovilla toivottivat tehdaskomitean edustajat saapujat tervetulleiksi ojentaen samalla naisille kukkakimput. Itse huoneistossa oli kaikki valmista perheiden tuloa varten: piirin kotisiivoojat olivat vahanneet ja kiilloittaneet lattiat, puhdistaneet ovet ja ikkunat. Keskuslämmitys oli antanut huoneille sopivan lämpötilan, ja keittiöt oli varustettu uudenaikaisilla ja siisteillä kaasuhelloilla.

Tuskin oli muutama tunti kulunut, kun jo uudet talot olivat täynnä elämää. Pohjakerroksen polkupyörä- ja lastenvaunuhalli oli täynnä vaunuja ja pyöriä. Lapset juoksentelivat talojen välisillä nurmikentillä. Perheenäidit lähtivät tutustumiskierrokselle taloryhmän vasta-avattuun valtion ruokatavarakauppaan. 141:stä uudesta huoneistosta oli tullut yhtä monen työläisperheen koti.

220.000 KOTIA VIIDEN VUODEN AIKANA

Uusien asuntotalojen ja kokonaisten asunto-alueiden rakentaminen on osa Unkarin jokapäiväistä elämää. Viisivuotissuunnitelman puitteissa valmistuu Unkarin työläisille 220.000 uutta huoneistoa. Tämä merkitsee, että keskimäärin 120 uutta asuntoa valmistuu päivittäin Unkarin kaupungeissa ja kylissä tammikuun 1. päivän 1950 ja joulukuun 31. päivän 1954 välisenä aikana.

Asuntorakennustuotanto alkoi laajassa mittakaavassa jo paljon ennen vuotta 1950. Vaurioituneiden talojen korjaaminen ja uu-

ASUNTO TOISENSA JÄLKEEN NOUSEE UNKARISSA. — Kansikuvassa: Uusia työläisasuntoja Lehel-aukiolla Budapestissa. Vieressä ylhäältä: Uusia työläisasuntoja Béke-kadun varrella Budapestissa ja kaivostyöläisten asuntoaluetta Tatabányan hiilikaivoskeskuksessa.

sien rakentaminen alkoi kohta vapautuksen jälkeen 1945. Kaupunkirakennus- ja suunnittelutoimiston arkkitehdit ja tiedemiehet laativat uusien asuintalojen ja -alueiden piirustukset, ja tässä työssään he kiinnittivät erityistä huomiota siihen, että työläiset saavat vain ilmavia, terveellisiä ja ajanmukaisia asuntoja.

Useimmat uusista huoneistoista, joiden pinta-ala on noin 50—52 neliömetriä, käsittävät kaksi huonetta, vaikka suuria perheitä varten rakennetaan myös paljon kolme huonetta käsittäviä asuntoja. Huoneistoissa on halli, keittiö ja kaikki nykyajan mukavuudet, ikkunoista avautuu näköala hyvinhoidetuille pihoille. Nämä eroavat jyrkästi kapitalismin aikana rakennetuista asunnoista, jotka olivat äärettömän ahtaita, ja joissa terveydellisiin seikkoihin ei kiinnitetty minkäänlaista huomiota.

Uudet asuntotalot ja -alueet on suunniteltu siten, että jokaiseen taloryhmään kuuluu valtion kauppa ja leikkikentät lapsia varten. Hyvinhoidetut nurmikkokäytävät yhdistävät talot toisiinsa.

Samaan aikaan kun näitä suuria asuintaloja rakennetaan, valmistuu työtätekevien lapsille kouluja, päiväkoteja, lastenseimiä ja muita laitoksia.

Kaikki tämä ei rajoitu yksistään kaupunkityöläisiin. Kaikkialla Unkarissa on parhaillaan käynnissä uudenaikainen ja kunkin paikkakunnan oloja vastaava rakennustoiminta. Viisivuotissuunnitelman piiriin kuuluvat myös Unkarin tasangoilla hajallaan olevat pikkukylät, jotka kaikki tulevat pääsemään osallisiksi tekniikan ja kulttuurin eduista.

MITEN TYÖLÄISET SAAVAT UUDET ASUNTONSA?

Vastavalmistuneet asunnot jakavat työläisille osittain työverstaiden ja laitosten ammattiyhdistyskomiteat ja osittain kunnan- ja kaupunginvaltuustojen toimeenpanevat komiteat. Ensiksi harkitaan huolella, kuinka tarpeellinen uusi asunto on hakijalle. Suuriperheisten, naimisiin aikovien nuorten, uuteen kaupunkiin siirrettyjen työläisten, tärkeää ruumiillista tai henkistä työtä tekevien jne. ei esim. tarvitse lainkaan odottaa vuoroaan.

Valtion rakennussuunnitelmaan kuuluvien talojen lisäksi monet työläiset saavat uuden kodin liittymällä johonkin osuustoiminnalliseen talonrakennushankkeeseen. Kuka työläinen tahansa voi liittyä johonkin rakennusosuuskuntaan, joka taas saa ilmaiseksi maata valtiolta sekä lisäksi 20 vuoden korottoman lainan Kansalliselta Säästöpankilta yksityistalojen ja -huoneistojen rakentamista varten.

Jo liittyessään jäsenet ilmoittavat, haluavatko he oman talon

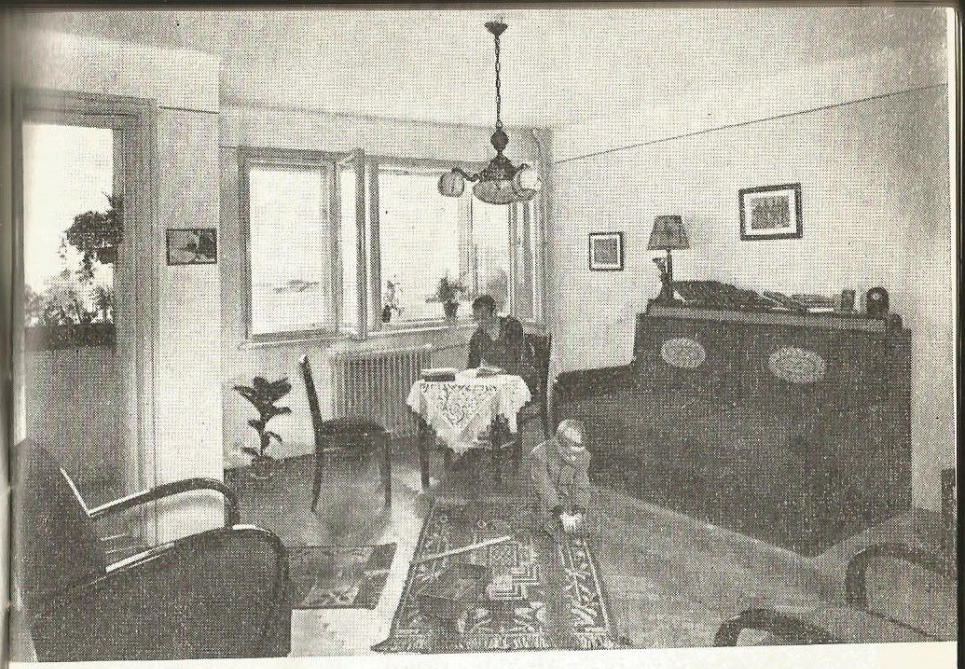

Budapestin dynamotehtaan työläisen Ferenc Gegelyn koti Béke-kadun varrella.

vaiko vain huoneiston, sekä tarvitsemansa huoneluvun. He maksavat osuutensa osamaksuina, joiden summa riippuu heille rakennetun talon tai huoneiston koosta vastaten samantyyppisistä asunnoista maksettavaa vuokraa (69—180 forinttia).

Kuoletusaika on laskettu 20 vuodeksi, mutta niin pian kuin osuuskunnan jäsen muuttaa uuteen taloon tai huoneistoon, siitä tulee hänen omaisuuttaan ja hän voi hallita sitä mielensä mukaan.

Tietysti voivat unkarilaiset työläiset rakentaa talonsa aivan itsenäisestikin. Tässä tapauksessa valtio auttaa heitä antamalla lainaa ja ilmaista maata. Kolmivuotissuunnitelman aikana (elokuun 1. päivän 1947 ja joulukuun 1. päivän 1949 välisenä aikana) rakennettiin Unkarissa tällä tavoin 120.000 uutta maalaistaloa.

Anna Seghers Budapestissa.

Kansainvälisen Stalin-palkinnon voittaja, tunnettu saksalainen kirjailijatar Anna Seghers on äskettäin vieraillut Budapestissa.

Kodittomien suojasta

KOSSUTH-PALKINTOON

Elokuvaohjaaja Frigyes Bánin elämäkerta

Romanttinen elämä täynnä kohtalokkaita tapahtumia. Amerikassa tämän miehen elämäntarina olisi luultavasti kelvannut best selleriksi tai elokuvan aiheeksi. Unkarissa miehestä on tullut taiteilija, tyytyväinen voidessaan tuoda vapaasti esiin kykyjään ja lahjojaan . . .

Frigyes Bán, elokuvien "Maan jano" ja "Vapautettu maa" ohjaaja, on yli 40-vuotias. Hän on syntynyt Kassassa, nykyisen Tshekkoslovakian alueella, ja hänen vanhempansa olivat saksalaista syntyperää olevia keskiluokan ihmisiä. Frigyes Bán kävi koulunsa Kassassa, ja koulunkäyntinsä päätettyään hän saapui Budapestiin, Unkarin pääkaupunkiin.

Bánin perheessä oli viisi lasta, kaikki poikia. Heidän ollessaan vielä lapsia perheen isä kuoli ja poikien, myös Frigyes Bánin, oli kärsittävä ankaraa puutetta ja nälkää voidakseen tulla toimeen.

Budapestissä Frigyes Bánilla ei ollut juuri minkäänlaisia toimeentulomahdollisuuksia. Sotaa seuranneen työttömyyden ja taloudellisen lamakauden vallitessa ei mitään paikkaa ollut tarjolla nuorelle miehelle, jolla olivat takanaan vain oppikouluvuodet. Lopulta hän kuitenkin sai työtä eräässä filmistudiossa.

Hänen "uransa", joka oli taannut hänelle hyvin niukan toimeentulon ja joka ei suinkaan ollut mikään varma työpaikka, katkesikin vajaan kahden vuoden kuluttua, vuonna 1922, Unkarin elokuvatuotannon tyrehtyessä amerikkalaisten ja englantilaisten elokuvien kuristukseen. Unkarilainen elokuva pääsi elpymään vasta vuonna 1932, eikä siihen mennessä tarvittu elokuvanäyttelijöitä eikä muita alan työntekijöitä.

Nämä kymmenen vuotta olivat vaikeimmat Frigyes Bánin elämässä. Tänä aikana hän ehti kokeilla 14 eri ammattia; hän kirjoitti osoitteita kirjekuoriin, hän työskenteli rautatieasemilla kantajana, hän oli toimistoapulaisena, satamatyöläisenä, näytteli-jänä maaseututeattereissa jne.

KOHTAUKSIA FRIGYES BANIN ELOKUVISTA. — Ylhäältä lukien: "Herraskemut", "Magnos Miska" ja "Vapautettu maa". Kaikkien näiden elokuvien naispääosissa suosittu unkarilainen elokuvataiteilijatar Mészáras Agi.

Hänen oli mahdotonta saada vakituista työpaikkaa tai mitään sellaista työtä, joka olisi taannut hänelle kunnollisen toimeentulon. Hän pysyi hengissä aikakauden "hyväntekeväisyyden" ansiosta: sai aamulla kaupungin köyhille jakamaa ilmaista soppaa, oli yöt kodittomien suojassa.

Unkarin filmituotanto heräsi jälleen henkiin vuonna 1932. Frigyes Bán sai paikan "ylimääräisenä" näyttelijänä. Näin hän työskenteli kaksi vuotta, kunnes sattumalta onni potkaisi häntä. Eräs studiotyöntekijä sairastui äkkiä. Frigyes Bán pääsi hänen paikalleen ja teki työtä "ylimääräisen" palkalla.

Näin hän pääsi eteenpäin askel askelelta. Viiden vuoden aikana hän joutui vaihtamaan vähän väliä työtään. Hän oli kuvaajana, apulaisohjaajan sijaisena, apulaisohjaajana. Hänen elämänsä ei ollut helppoa, hänellä ei ollut ketään suojelijaa tukemassa ja auttamassa. Mutta hän oli pääsevä eteenpäin, hänen kykynsä ja ahkeruutensa voittivat kaikki esteet.

Vuonna 1939 hänelle vihdoin annettiin tehtäväksi erään ajanviete-elokuvan ohjaaminen. Näihin aikoihin ei vielä ollut olemassa minkäänlaisia työehtosopimuksia, ja teatteri- ja elokuvatyöntekijät olivat täysin yrityksen omistajan armoilla. Kapitalistit maksoivat sen verran kuin halusivat. Frigyes Bánille maksettiin ensimmäisestä elokuvasta hyvin vähän, ja siitäkin puolet yhtiö pidätti erilaisina "vähennyksinä".

Tämän jälkeen hän ohjasi operettielokuvan "Gül-Baba" yhdessä Kálmán Nádasdyn, Unkarin oopperan kuuluisan ohjaajan kanssa. Elokuva saavutti huomattavaa menestystä. Tätä seurasi "Háry János", joka kuvaa erästä Unkarin kansansatujen värikkäintä hahmoa ja johon musiikin oli säveltänyt Zoltán Kodály. Unkarin edistykselliset tervehtivät riemulla elokuvaa ja juhlivat sekä säveltäjää että ohjaajaa. Horthy-hallituksen lehdistö syytti ohjaajaa "elokuvataiteen johtamisesta kansantaiteen suuntaan". Elokuvallaan "Yö Transylvaniassa" hän voitti Venetsiassa Biennale-palkinnon. Tämä oli ensimmäinen palkinto, minkä unkarilainen elokuva on saanut ulkomailla. Seuraavana vuonna hän ohjasi elokuvadraaman "Merkinantoketju nro 5", joka voitti ns. laatupalkinnon Baselissa. Ennen vapautusta Unkarin elokuvatuotanto oli saanut kolme ulkomaista palkintoa, joista kaksi oli annettu Frigyes Bánin elokuvista.

Toisen maailmansodan loppupuolella, kun unkarilaiset fasistijohtajat ottivat kiinni miehiä ja lapsia kaduilta lähettääkseen heidät pääkaupungin läheisyydessä olevalle rintamalle, Frigyes Bán sai myös palvelukseenastumismääräyksen. Hän ei totellut

sitä, vaan pakeni ja piileksi vapautukseen asti.

Ja kun tuotanto alkoi uudelleen, tuli Frigyes Bánista lopullisesti ohjaaja sanan parhaassa merkityksessä. Uuden maailman ilmapiiri, puhdas ja vapaa henki siivittivät hänen taiteelliset kykynsä. Unkarin elokuvatuotannossa tapahtunut muutos olisi innoittanut luovaan työhön vähemmänkin herkkää mieltä. Ennen tuotettiin markkinoille mahdollisimman lyhyessä ajassa ja vähin kustannuksin kokoonkyhättyjä thrillereitä, nyt valmistetaan taidefilmejä, joihin uhrataan kuukausimäärin perusteellista ja huolellista työtä rahallisia kustannuksia säästämättä. Ennen kapitalistien mieletön voitonhimo, nyt todellista kansan taidetta kansaa varten.

Nyt oli vihdoinkin tullut aika, jolloin Frigyes Bánin kyvyt saivat tulla esiin täydellisesti, voimakkaasti ja vapaasti. Hän valmisti vuonna 1948 elokuvan "Maan jano", joka on elokuvasovitus kirjailija Pál Szabón romaanista. Tästä elokuvasta hän sai Unkarin Kansantasavallan korkeimman palkinnon, Kossuth-palkinnon. Hän on tämänkin jälkeen lakkaamatta työskennellyt ja kehittynyt, ja hänen taiteelliset kykynsä ja aikaansaannoksensa ovat taanneet hänelle sijan Unkarin parhaiden ja arvossapidetyimpien taiteilijain joukossa. Elokuvat "Uri muri" (Herraskemut) ja "Felszabadult Föld" (Vapautettu maa) hän valmisti välittömästi toisensa jälkeen. Ernö Urbánin talonpoikaisnäytelmä "Koe" on hänen ohjaajanuransa 20. elokuva.

Kohtaus "Katalina Kisin avioliitosta". Naispääosassa tässäkin elokuvassa Mészáros Agi.

Haydnin tuntematon ooppera löydetty

Huhtikuun 1. päivänä 1952 tuli kuluneeksi 220 vuotta suuren säveltäjän Josef Haydnin syntymästä. Koko musiikkimaailma omistaa tämän päivän hänen muistolleen. Unkarissa oli Haydn-juhlallisuuksilla aivan erikoislaatuista tarjottavaa: kuuluisan säveltäjän tuntematon ooppera.

On laajalti tunnettua, että Josef Haydn, itävaltalainen säveltäjä, vietti aikoinaan 40 vuotta Unkarissa hovimuusikkona ja myöhemmin ruhtinas Eszterházyn maatilan kapellimestarina. Haydn soitti, johti ja sävelsi Eszterházyn perheen linnoissa Kismartonissa ja Eszterházassa. Äskettäin, Eszterházyn perheen arkistoa tutkittaessa, joutui Unkarin Kansallismuseon haltuun hyvin mielenkiintoisia jäännöksiä. Arkisto sisälsi joukon partituureja, maailman musiikkikulttuurille suunnattoman arvokkaita Haydnin sävellyksiä. Ne ovat pääasiassa Haydnin käsikirjoituksia, mm. kokonaiseen oopperaan nimeltä "Infedelta Delusa". Muitakin partituureja löydettiin, mutta monet niistä ovat valitettavasti epätäydellisiä, joistakin puuttuu kokonaisia sivuja. Puuttuvia osia etsitään parhaillaan.

"Infedelta Delusan", kaksinäytöksisen koomillisen oopperan — eli burlettan, kuten Haydn on merkinnyt käsikirjoitukseen — historia on erittäin mielenkiintoinen. Tämä näytelmä esitettiin vain kerran Eszterházassa keisarinna Maria Teresian vieraillessa ruhtinas Anton Paul Eszterházyn luona. Perusteellinenkaan tutkimus ei ole pystynyt osoittamaan, että ooppera olisi esitetty muualla tai muuna aikana kuin tässä ainoassa tilaisuudessa.

Puolitoista tuntia kestävän oopperan musiikki on sävelletty pienelle orkesterille, ja nuotit kirjoitettu jousien lisäksi kahdelle oboelle, kahdelle torvelle, fagotille (bassoon) ja rummulle. Libretto perustuu erehdysten komediaan, joka oli hyvin suosittu 1700-luvulla, ja siinä on yksinkertainen ja melko viehättävä juoni. Se kuvaa viekasta pientä talonpoikaisneitoa, joka tekee mielellään kepposia ja osaa erittäin taitavasti muuttaa esiintymistään ja ääntään. Hän petkuttaa isäntäänsä, erästä vanhaa talonpoikaa, ja naittaa viisi tyttöystävääsä nuorille miehille, joita vanha talonpoika ei voi sietää. Lopuksi pieni itsepäinen talonpoikaistyttö vihkii itse notaariksi pukeutuneena nuoret parit. Koko juoni on itse asiassa tässä, mutta yksinkertaista kertomusta koristaa viehättävä, helmeilevä musiikki.

Haydnin ajalta peräisin olevat tiedot osoittavat, että Maria Teresia piti hyvin paljon tästä pienestä oopperasta, sillä hän oli lausunut Wienissä, että halutessaan kuulla hyvää oopperaa hän mieluiten meni Eszterházaan, koska juuri siellä soitettiin parasta musiikkia.

Ooppera "Infedelta Delusa" esitettiin vain harvoille "valituille", eivätkä Eszterházyt lainanneet partituureja kenellekään, koska he halusivat oopperan pysyvän heidän yksityisenä omaisuutenaan.

Nyt nämä arvokkaat musiikkiharvinaisuudet on tuotu päivänvaloon.

Haydnin syntymän 220-vuotispäivänä Budapestin radio esitti maailmalle uuden pienen oopperan, ja vielä tämän vuoden aikana on Budapestin ooppera suunnitellut ottavansa sen ohjelmistoonsa.

"Infedelta Delusan" käsikirjoitus on tällä hetkellä Unkarin Kansallismuseon musiikkihistoriallisessa osastossa. Jenö Vécsey, huomattava unkarilainen säveltäjä ja Zoltán Kodályn oppilas, on puhdistanut käsikirjoituksen kahden vuosisadan pölystä ja tarkistanut orkestroinnin. Hänen työnsä on arvokas panos musiikkihistoriaan.

Gogolin muistoa kunnioitettu Unkarissa.

Maailman rauhanneuvoston jäsen, professori György Lukács piti esitelmän suuren venäläisen realistisen kirjailijan Gogolin elämästä ja teoksista kirjailijan kuoleman 100-vuotispäivänä järjestetyssä muistojuhlassa. Budapestin kansallisteatteri ja useat maaseututeatterit esittivät juhlanäytäntönä Gogolin mestarinäytelmän "Revisoori". Muistopäiväksi julkaistiin uusi käännös Gogolin romaanista "Kuolleet sielut". Näinä aikoina ilmestyi myöskin unkarinkielinen käännös Jermilovin kirjasta "Gogol, suuri venäläinen kirjailija".

*

Mitä pidätte

"Suomi-Unkari"-lehden sisällöstä? Kiinnostaako tietä jokin erikoinen puoli Unkarin elämästä, jokin erikoinen aihe, jokin erikoinen ala? Onko teillä jotakin arvosteltavaa ja joitakin toivomuksia lehden toimittamisen suhteen? Siinä tapauksessa teitä pyydetään ystävällisesti kirjoittamaan lehden toimitukselle osoitteella: "Suomi-Unkari"-lehden toimitus, Helsinki, Mikonkatu 8 A 13.

Kimmeriläisrattaat 2.500 vuoden takaa

Szentes-Vekerzugin tasangoilla on kaivettu esiin arkeologisia löytöjä, jotka kertovat mitä mielenkiintoisimmasta ja tähän asti vain vähän tunnetusta kaudesta Unkarin historiassa. Suurten ikivanhojen kumpujen alta on löydetty 6. vuosisadalta e. Kr. peräisin olevia kimmeriläisiä hautoja. Viidestä hevoshaudasta kaivettiin esille täydelliset ajoneuvot ja haarniska, jotka voidaan täysin entisöidä, ja kahdesta henkilöhaudasta löydettiin muita tarve-esineitä. Nämä löydöt ovat antaneet tieteelle mahdollisuuden jonkin verran valaista salaperäisen, ikivanhan kimmeriläisheimon historiaa ja jokapäiväistä elämää. Tähän asti ei ole tavattu tällaisia, miltei täysin koskemattomia löytöjä. Senvuoksi onkin hyvin ymmärrettävää, että Neuvostoliiton tiedemiespiirit ovat osoittaneet suurta mielenkiintoa löytöjä kohtaan. Vekerzugista löydetyt vaunut ovat korvaamattomana apuna tutkittaessa Keski-Aasian kansojen historiaa.

Kimmeerit lähtivät vaellukselleen Keski-Aasiasta ja saapuivat Kaukasus-vuorille 2000-luvun keskivaiheilla e. Kr. Täältä heidän oli väistyttävä skyyttien tiellä, ja he siirtyivät nykyisen Unkarin alueelle noin vuonna 650 e. Kr.

Kimmeerit olivat ensimmäiset hevosta käyttävät paimentolaiset, jotka saapuivat nykyisen Unkarin alueelle.

Nämä ihmiset käyttivät jo vaunuja, jotka olivat siihen aikaan tuntemattomia Unkarin alueen väestölle. Nykyisen Tshekkoslovakian alueella eläneet kelttiläisheimot — jotka paljon myöhemmin saapuivat myös Unkariin — tunsivat samankaltaisia ajoneuvoja. Nyt löydetyt vaunut ovat Unkarin maan ikivanhassa historiassa ensimmäiset nelipyöräiset vaunut, jossa pyörät liikkuvat akselin varassa.

Vekerzugin löydöt valaisevat myös kimmeerien omalaatuisia hautaustapoja. Kaivauksissa on tavattu erillisiä eläinhautoja, joihin on haudattu hevosia ja vaunuja. Tämän lisäksi on löydetty kaksi henkilöhautaa. Näistä saatu materiaali on paljon kehnompaa, mikä osoittaa, että haudatut miehet ovat todennäköisesti olleet hevosten hoitajia. Mihály Párduc, arkeologisen laitoksen johtaja, joka on johtanut tähän asti kaivauksia, on ehdottanut

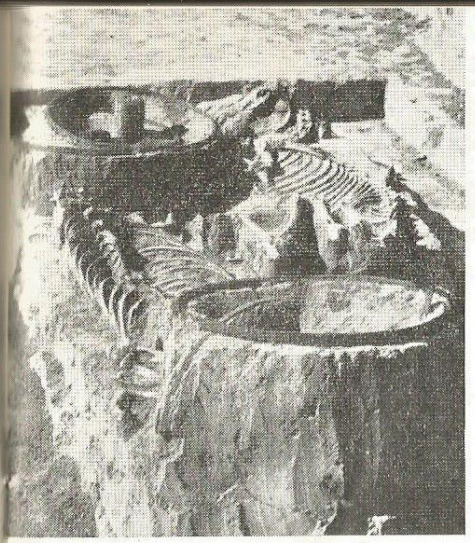

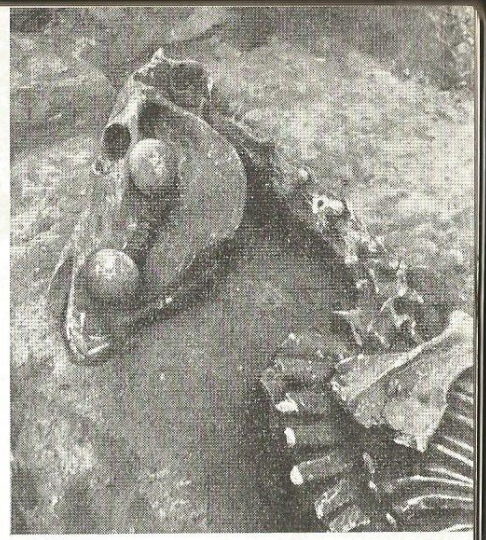

SZENTES-VEKERZUGIN HAUTALÖYTÖ. — *Vasemmalla 2 500 vuotta vanhojen vaunujen pyörät ja akseli sekä hevoset, jotka oli haudattu vaunujen mukana. Oikealla kullalla silatut koristellut suitset kimmeriläishevosen päässä.*

kaivauksien jatkamista. Hän olettaa, että hevoshaudan ja kahden henkilöhaudan sivuilla tai alla sijaitsee "päähauta", jossa lepää kimmeerisoturi, jonka vaunut, hevoset ja palvelijat on jo löydetty. Jokaisen tällaisen kummun päältä on siirrettävä maata noin 5000—6000 vaunulastia. Näin ollen arkeologeilla on valtava työ edessään.

Kunkin hevosen päästä löydettiin kultaiset, koristetut kuolaimet ja suitset. Löytöjen perusteella voidaan päästä täysin selville, minkälainen oli kimmeerien käyttämä haarniska. Haudatut hevoset ovat olleet itse asiassa hyvin pienikokoisia, 128 sm korkeita ns. tarpanilaisia hevosia, nykyisten arabialaisten hevosten edeltäjiä. Erään hevosen lapaluusta löydettiin nuolenkärki. Luuhun uppoutuneesta kärjestä on voitu päätellä, että hevonen on elänyt vielä kauan saatuaan nuolenkärjen ruumiiseensa.

Telluurihappo on syövyttänyt aikojen kuluessa löytöjä niin, että kaivauksen jälkeen vaunut ja hevoset upotettiin parafiiniin ja maaperä, josta löydöt tavattiin, käsiteltiin alkoholilla. Löydöt filmattiin heti paikan päällä ja lähetettiin senjälkeen Budapestiin, missä ne rikastuttavat Unkarin arkeologian arvokasta, kasvavaa kokoelmaa.

Mátyás Rákosin 60-vuotispäivän kunniaksi kansantaiteilijat koristavat Mátyás Rákosin kulttuuritaloa Budapestissa (vas.) Alla: Nuorisokuoro laulaa Budapestin oopperassa järjestetyssä juhlassa.

Yllä: Unkarin pioneerijärjestön edustajat esittävät onnittelunsa. Oikealla: Mátyás Rákosille lähetettyjen lahjojen näyttelystä.

Mátyás Rákosin 60-vuotispäivä

Maaliskuun 9 päivänä täytti Unkarin kansan johtaja Mátyás Rákosi 60-vuotta. Merkkipäivää vietettiin kaikkialla Unkarissa suurin juhlallisuuksin. Päivän sankari joutui myös ulkovaltojen taholta suuren huomion kohteeksi. Neuvostoliiton ja kansandemokraattisten ym. maiden hallitukset sekä lukuisat eri kansalliset järjestöt ja julkisen elämän edustajat lähettivät hänelle onnittelusähkeitä ja lahjoja.

Suomen edistyksellinen julkinen sana osoitti laajaa huomiota Unkarin kansan johtajan merkkipäiville selostaen hänen elämäntyötään ja toimintaansa Unkarin kansan hyväksi. "Suomi—Unkari"-lehti julkaisi Mátyás Rákosille omistetun erikoisnumeron. "Työkansan Sanomissa" oli merkkipäivänä useita Mátyás Rákosille omistettuja artikkeleita. "Vapaa Sana" ja samoin muu edistyksellinen lehdistö esitteli laajasti Mátyás Rákosin ihmisenä ja valtiomiehenä.

Suomi—Unkari Seura järjesti merkkipäivän johdosta Helsingissä Laulu-Miehet r.y:n juhlasalissa arvokkaan juhlatilaisuuden, johon saapui yli 150 kutsuvierasta, joukossa eri maiden ministereitä ja julkisuuden edustajia.

Juhlatilaisuus alkoi säveltäjä Erkki Aallon johtaman kvartetin esityksillä. Seuran varapuheenjohtajan Arthur Rönnqvistin avaussanojen jälkeen taiteilija Kauko Forssell lauloi unkarilaisia, venäläisiä ja suomalaisia lauluja. Tohtori Mauri Ryömä piti juhlapuheen ja pianotaiteilija Tapani Valsta esitti taidokkaasti unkarilaisia sävelmiä pianolla. Kun taiteilija Vilho Siivola oli vielä lausunut Petöfin runoja, lähetti juhlayleisö seuran johtokunnan jäsenen Edvin Salosen esityksestä päivän sankarille onnittelusähkeen.

Mátyás Rákosin 60-vuotispäivän merkeissä järjesti Suomi—Unkari Seuran Tampereen osasto myös juhlatilaisuuden elokuvateatteri Olympiassa. Seuran Tampereen osaston puheenjohtaja Kuuno Honkonen piti päivän sankarille omistetun puheen, jonka jälkeen esitettiin unkarilainen elokuva "Maan jano". Tilaisuudessa oli saapuvilla n. 300 kutsuvierasta.

Vastaavanlainen tilaisuus pidettiin myös Turussa. Turun osaston varapuheenjohtaja Niilo Kavenius piti esitelmän päivän merkityksestä. Lopuksi näytettiin elokuva "Laulu kaunistaa elämän". Saapuvilla n. 300 kutsuvierasta.

Kemin osaston järjestämässä tilaisuudessa puhui osaston puheenjohtaja Elis Ollaanketo, jonka jälkeen näytettiin elokuva "Maan jano". Saapuvilla 200 henkilöä.

UNKARI KUNNIOITTAA

suuren säveltäjamestarin muistoa

Unkarin musiikkielämä kunnioittaa Beethovenin kuoleman vuosipäivää suurin juhlallisuuksin.

Budapestissa alkoi tammikuussa Valtion konserttiorkesterin suuri 8 konserttia käsittävä Beethoven-sarja. Tammikuun 7. päivänä Kossuth-palkinnon saanut János Ferencsik johti konsertin, jossa esitettiin Leonore-alkusoitto III, pianokonsertto E-duuri sekä II sinfonia. Solistina oli Lajos Hernádi. Tammikuun 14. päivänä Kossuth-palkinnon saanut László Somogyi johti Unkarin valtion konserttiorkesteria sen soittaessa Egmont-alkusoiton, VIII sinfonian ja viulukonserton. Solistina oli nyt György Garai. Helmikuun 4. päivänä János Ferencsik johti Coriolanus-alkusoiton, pianokonserton G-duuri ja VI sinfonian Mihály Bächerin toimiessa solistina. Helmikuun 11. päivänä oli johtajana Vilmos Komor, ja silloin esitettiin pianokonsertto C-duuri sekä I ja IV sinfonia. Pianistina oli Iván Engel.

Maaliskuussa johti András Kórody konsertin, jossa soitettiin pianokonsertto B-duuri, Fidelio-alkusoitto ja III sinfonia. Pianisti Endre Petri toimi solistina. Seuraava ohjelma käsittää pianokonserton C-duuri, saksalaisia tanseja ja VII sinfonian.

Sarjan seitsemännen konsertin johtaa Viktor Vaszy, ja silloin esitetään Leonore-alkusoitto I, romanssit F- ja G-duuri, Leonore-alkusoitto II sekä V sinfonia. Sarja päättyy yhdeksänteen sinfoniaan, jonka johtaa László Somogyi.

Tämän lisäksi Budapestin konsertteihin sisältyvät kaikki Beethovenin sonaatit etevimpien unkarilaisten pianistien soittamina. Näistä mainittakoon Kossuth-palkinnon saanut Annie Fischer, Lajos Hernádi, István Antal, Imre Ungár, Iván Engel ym.

Maaliskuun 26. pnä, Beethovenin kuolinpäivänä, esitti Lajos Hernádi Beethovenin sonaattikonsertin.

Orkesterikonsertit pidetään Budapestin kaupunginteatterissa. Kaupunginteatteri, joka on äskettäin uusittu ja muutettu oopperaesityksiin soveltuvaksi, on Unkarin suurin teatteri. Sinne mahtuu 2.400 henkilöä. Sonaattikonsertit pidetään musiikkiakatemian auditoriossa tai musiikkisalissa, joka on saanut nimensä kuuluisan unkarilaisen säveltäjän, Béla Bartókin mukaan.

Maaliskuun 26. päivänä järjesti Budapestin radio Beethoven-muistoillan. Tällöin pidettiin esitelmä Beethovenin merkityksestä musiikkihistoriassa, ja radio-orkesteri soitti Beethovenin VI sinfonian. — Unkarin valtionoopperan ohjelmistossa oli vuosipäivänä Beethovenin "Fidelio".

Beethovenin kuolinpäivän yhteydessä järjestettiin Beethoven-muistoiltoja myös Unkarin maaseutukaupungeissa. Esimerkiksi Györissä, länsi-Unkarin suuressa teollisuuskeskuksessa, esitti kaupungin filharmoninen orkesteri, joka käsittää 80 jäsentä, Beethovenin IX sinfonian. Szegedissä, Sopronissa ja Pécsissä oli myös suuria orkesterikonsertteja.

Unkarilaiset jousiorkesterit soittivat Beethovenin teoksia suuren säveltäjän muistoksi.

Unkarilaiset ovat aina antaneet hyvin suuren arvon Beethovenin suurille musiikkiperinteille, hänen ihmiskunnalle antamalleen lahjalle.

Beethoven kirjoitti myös unkarilaisaiheisen alkusoiton "Ouverture zu Ungarns grossem Wohltäter", joka tunnetaan myös nimellä "Kuningas Stefan-alkusoitto". Partituurin alkuperäinen käsikirjoitus on Budapestissa Unkarin kansallismuseon musiikkihistoriallisen osaston kirjastossa.

Kohtaus Beethovenin oopperasta "Fidelio" Budapestin oopperassa.

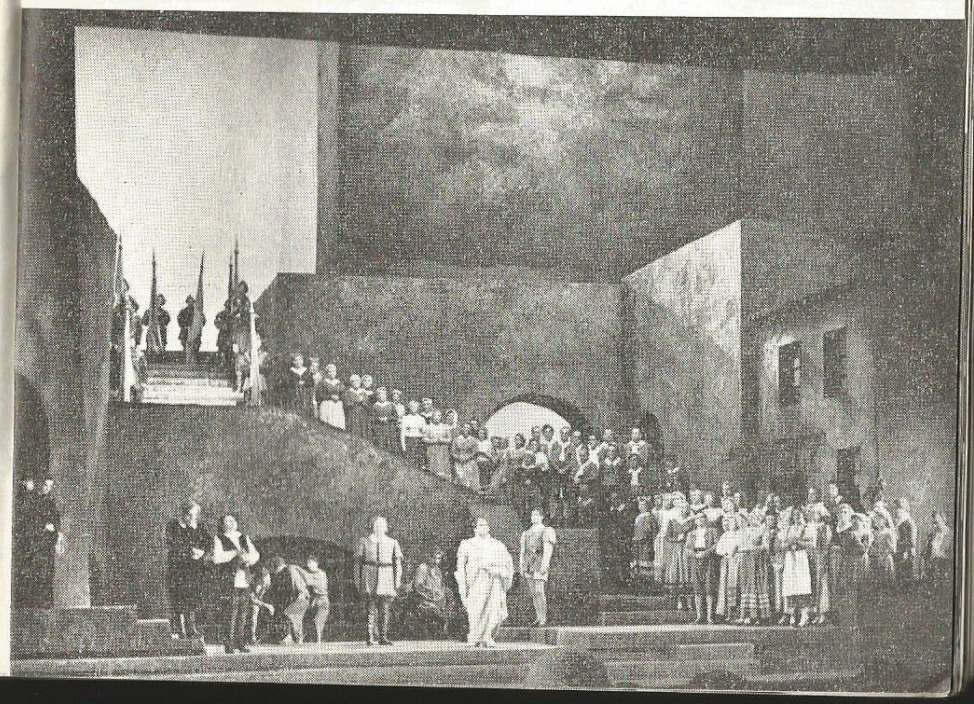

SZTALINVÁROS – UNKARIN teollisuuden jättiläinen

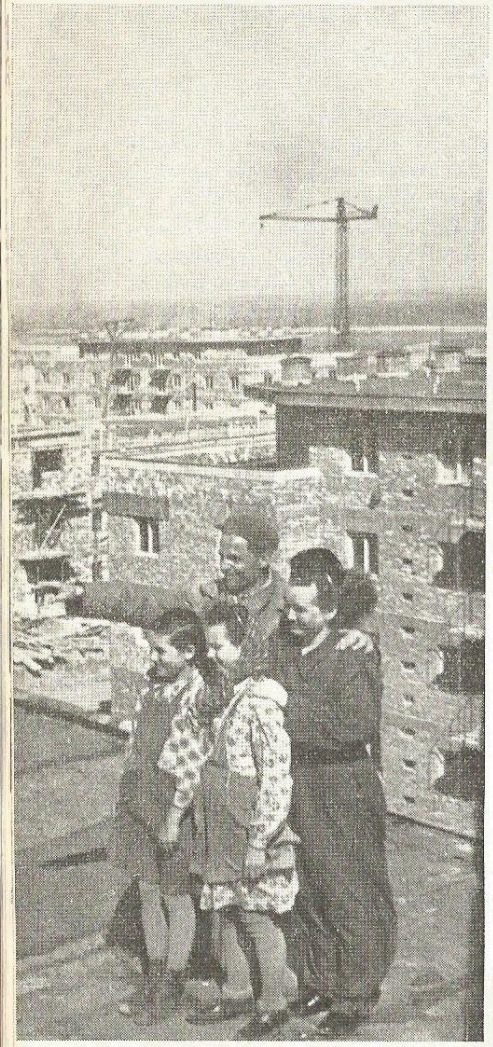

Sztalinvárosilainen rakentajaperhe katselee ylpeänä omien kättensä luomusta Sztalinvárosia.

Melkein keskelle Unkaria, 70 kilometrin päähän Budapestista, Tonavan Adonyin-mutkan kohdalle nousee uusi mahtava kaupunki — Sztalinváros.

Rauhallisen hitaana virtaavan Tonavan partaalla, aivan kiinni rannassa, on laakea rahtilaiva, jonka ruumassa on tummanpunaisia tiiliä. Laivasta ulospistävän tiilenkuljetuskoneen pitkä kaula ulottuu toisen samanlaisen hihnalle, ja tämä toinen ulottuukin jo kiskoilla seisovan vaunurivin ylle. Hihnat kiitävät huimasti, tiilet uivat niillä taukoamattomana virtana solahtaen viimein vaunuihin. Nämä kipuavat hammasradallaan jyrkkää rantatörmää ylös ja edelleen kaupungin pääkadulle. Kaksi pilviähipovaa nostokurkea kääntää ja siirtää hitaasti ja varovasti tiilivaunuja ja betonilla lastattuja rautakärryjä.

Tuonnempana kohoaa jo kaupunki tiilenpunaisena. Sen kadut päätyvät kukkien koristamaan Vappu-katuun. Tänne näkyvät 4. rakennustyömaan monet pitkät, kolmikerroksiset rakennukset, 9. "neliön" iloisenpunainen katto, 3. "neliön" katolla hohtava punainen tähti, jota kansanlaulukin ylistää. Keltaiset telineet ympäröivät suurta, pyöreää vesitornia, jonka edessä avautuu viivasuorana A-katu, varrellaan musiikkisali, posti, kauppa, ravintola ja koulu.

Kaupungin ympäristössä tavoittaa katse loputtomia etäisyyksiä. Se nousee lentoon vehmaita saaria syleilevältä Tonavalta ja kiitää pysähtymättä aina Kiskunságin rannattomille lakeuksille, jossa "maa ja taivas syleilevät toisiaan" Szalkszentmártonin, Kunszentmiklósin, Dunavecsen valkoisten pikku talojen tienoilla. Täällä kirjoitti Petöfi monet kauniit runonsa, ja tuuli toistaa yhä hänen sanojaan. Päivänsäde leikkii Tonavan hopeanauhalla, kiipeää rantatörmälle, yli rakentajien parakkikaupungin nousevan tehtaan rakennustelineille. Nostokurki siirtelee lakkaamatta höyrykattilapajan valmiita kehyksiä. Junien höyry kiemurtelee uusien kiskojen yllä ja yhdessä leipätehtaan savun kanssa häipyy ilmaan ennenkuin ehtii saavuttaa korkealla uivat pilvet.

Leipätehtaan takana on laajoja peltomaita, unikkojen punaama, ruiskukista sininen tasanko ja puiden takana piileskeleviä pikku taloja. Sinne talojen paikalle tulee suursulatto. Oikealla, laaksonnotkelman takana näkyy kylä, vanha Pentele. Sen puutarhan ympäröimien talojen keskellä kohoaa kirkontorni. Tämä on vielä menneisyyttä. Mutta vastapäisellä saarella rakentavat jo valtavaleukaiset kaivinkoneet Tonavan suurinta jokisatamaa. Rantamia ympäröi villin rehevä metsä aina ulkoilmateatterin valkoiseen lippusalkoon asti, ja siellä rakennustyömaiden välissä lainehtii vehmas miehenkorkuinen vilja.

Tämä on Sztalinváros vuonna 1951.

Levittäkäämme eteemme Penteleen ylätasangon kartta. Siinä kiemurtelee ylhäältä alas sininen viiru — Tonava. Alareunassa, etelässä, seisovat riveissään Stalintehtaan lukemattomat rakennukset suursulatosta aina teknilliseen korjauspajaan asti. Siellä on voimalaitos ja rautatiekiskojen näennäisesti sekava kudos. Ylhäällä näiden kahden osan välillä on kartalla vihreä juova. Se on pai-

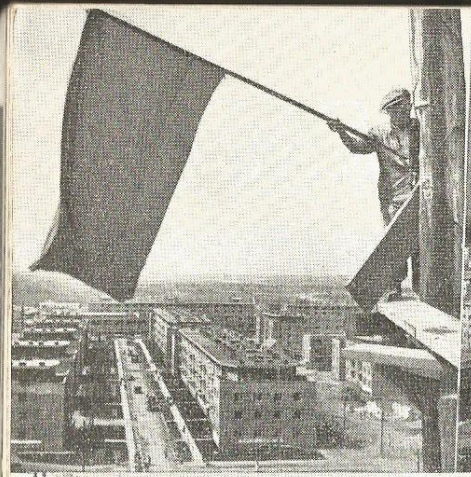

koin 1 km:n levyinen metsävyö, vihreä vartio, joka pidättää tehdasjätin hengittämän kaasun ja savun ja päästää vain puhtaan ilman kaupunkiin.

Kartan vierellä on rivissä 45 paksua teosta. Niissä on Stalintehtaiden työsuunnitelma. Tuhat insinööriä työskenteli 8 kuukauden ajan ennen kuin valmistuivat nämä kirjat, jotka sisältävät Unkarin kansan tähän asti suurimman luomuksen suunnitelman.

KAUPUNKI

Katselkaamme aluksi kartan pohjoista osaa, kaupunkia. Kaikkiaan 27 eri alojen valtionyhtymää on ryhtynyt rakentamaan tätä kaupunkia. Kaupungin kuva on kokonaan toinen kuin kapitalistimaissa. Tästä ei tule kivierämaata. Talojen välissä on suuria kukkanurmikoita. Päätorin varrelle tulee puoluejärjestön toimitalo, kaupungin neuvoston talo, upea lääkärinvastaanottolaitos, yksi maan ajanmukaisimmista elokuvateattereista ja kulttuuripalatsi. Kaupungin pääkatu halkaisee tämän päätorin.

Kaupunkiin perustetaan kouluja, lastenkoteja, lastenseimiä ja kaikenlaisia leikkikenttiä. Saarelle nousevat kaupungin vesilaitokset, Dunaföldvári-kadun toiselle puolen taas leipätehdas, ruokatehdas ja pesulaitos.

Kaikki kadut on koristettu kukin ja ruohokentin, niitä reunustavat leveät jalkakäytävät. Talot ovat kaksi-, kolme- tai viisikerroksisia, erityyppisiä. — On taloja, joissa on 13 huoneistoa, toisissa 28, suurimmissa 76 ja sata huoneistoa. Asunnot ovat yksi-, kaksi- ja kolmihuoneisia asianmukaisin komerotiloin. Kaikissa asunnoissa, yksihuoneisissakin, on kylpyhuone.

Suunnitelma huolehtii myös kaupungin asukkaiden tavaranhankinnoista. Kaupunkiin rakennetaan yksi suuri tavaratalo, mutta pääkadun varrelle, 5-kerroksisten talojen pohjakerroksiin tulee kaikkialle valtionkauppoja.

Uuden kaupungin asukkailla ei tule olemaan lämmityshuolia. Jokainen talo saa keskuslämmityksen, mutta ei erikseen, vaan suuri keskus lämmittää koko kaupungin. Koskaan aikaisemmin ei Unkarissa ole ollut tällaista keskuslämmitystä. Sztalinváros on

KESKIAUKEAMALLA NÄKYMIÄ SZTALINVAROSISTA. — Yllä: vasemmalta oikealle: Uusi talo on jälleen päässyt harjahirteensä, ja sen katolle nostetaan liehumaan punainen lippu; yleiskuva Sztalinvárosin työläisten asuntokortteleista; katuja reunustavia kukkaistutuksia kastellaan. Alhaalla vasemmalta oikealle: rakennussuunnitelmista neuvotellaan; postiljooni saapuu; kylpyammeet ovat valmiit siirrettäviksi taloihin.

Rakentajat tarvitsevat valtavat määrät hiekkaa ja soraa betoni- ym. töihin. Kuvassamme hiekka-autoa lastataan.

ensimmäinen Unkarin kaupunki, johon ei tule laitakaupunkeja eikä kurjalistokortteleja.

TEHDASALUE

Kulkekaamme sitten päätietä metsävyöhykkeen läpi. Saavumme paikalle, missä rakennetaan tehdasjättiläistä.

Täällä, suuren tehdasalueen keskellä, pilviähipovien betonipylväiden juurella syntyy pian kilometreittäin valssattua levyä ja teräslankaa. — Rautamalmi ja hiili tulevat satamasta valtavaa, kolmen kilometrin pituista köysirataa pitkin tehtaaseen. Muuta raaka-ainetta ei juuri tarvitakaan. Stalin-tehdas on omavarainen jättiläinen tuotannossaan. Sztalinvárosiin on tuotava rautamalmi, hiili ja kalkkikivi, mutta kaiken muun työn suorittaakin sitten Stalin-tehdas itse — aina siihen saakka, kunnes valmiiksi valssattu levy lastataan junaan.

Paksut, kiiltelevät 120 000 voltin kaukojohdot lähtevät täältä pian pohjoiseen ja etelään, pitkin Tonavaa ja yli metsien — Budapestiin, Sióagárdiin, Inotáan ja Kecskemetiin. Stalin-tehtaista

tulee siten eräs maan voimaverkoston solmukohta. Suursulaton tarvitsema koksi saadaan Komlón ja Pécsin hiilestä.

Seuratkaamme hiilen tietä. Ensin se joutuu hiilipuhdistamoon, jossa siitä poistetaan palamattomat ainekset. Osa puolituotteista poltetaaan sähkölaitoksen uuneissa. Tämän viereen rakennetaan useita kemiallisia tehtaita, tervatislaamo, ammoniakki- ja rikkitehtaita. Itse koksinvalmistus tapahtuu koksipolttimossa, joka on ensimmäisen 5-vuotissuunnitelman lopulla kaksi kertaa niin suuri kuin Obudan kaasutehdas. Toisen 5-vuotissuunnitelman aikana se yhä suurenee, sillä silloin rakennetaan kaksi uutta koksipolttimoa.

Tarkastelkaamme nyt toista perusraaka-ainetta, malmia. Rautamalmia saadaan Neuvostoliitosta. Maan vapautumiseen saakka ei juuri tuotu maahan raaka-ainetta jalostamista ja omaa tarvetta varten. Unkarin aarteet menivät aina länteen, ja maan oli pakko ostaa sieltä kalliilla hinnalla monia tärkeitä teollisuustuotteita. — Nyt Neuvostoliitto tukee voimaperäisesti Unkarin teollisuuden kehitystä.

Vaunut kuljettavat rautamalmin metallivalmistamoon, jossa valtavat koneet lajittelevat eri malmilaadut. Malmin tie jatkuu sulattoon. 5-vuotissuunnitelman lopulla tulee toimimaan kaksi suursulattoa, joiden molempien tuotanto tulee olemaan nelinkertainen verrattuna Unkarin nykyisiin sulatoihin. Toisen 5-vuotissuunnitelman aikana rakennetaan vielä kaksi samanlaista suursulattoa kahden entisen lisäksi. Sulaton viereen nousevat terästehtaan Martin-uunit. Tämä terästehdas on oleva omavarainen ja tarvitsee vain Stalin-tehtaan ylijäämäjäteraudan raaka-aineekseen. Toisen 5-vuotissuunnitelman aikana rakennetaan lisää Martin-uuneja. Rauta ja teräs joutuvat valssiin, joka tekee levyä ja lankaa jatkuvana virtana.

Stalin-tehdas tarvitsee erityisen tehtaan asennus- ja korjaustöiden suorittamista varten. Rakennetaan valimo, mekaaninen korjaamo, paja, sähkökorjaamo, puuseppäverstas, uunikorjaamo, jonka lisäksi kukin tehdas saa oman korjaamonsa. — Lisäksi rakennetaan joukko aputehtaita: kalkkipolttimo, keskuslaboratorio, monta pikalaboratoriota ja tulenkestävää tiiltä valmistava tehdas. — Stalin-tehdas tarvitsee suuret määrät sähkövoimaa, ja siksi se saa oman voimalaitoksen, josta tulee suurempi kuin Mátravidékin voimalaitos.

Tehdas tarvitsee myös valtavat määrät vettä, sillä sulattoja on jatkuvasti jäähdytettävä. Tehdas käyttää minuutissa 250 kuutiometriä vettä, joten se muistuttaa jättiläistä, joka hörppii kuiviin Sajó- tai Hernád-joen. Näma valtaisat vesimäärät pumpataan

Tonavasta, eikä vesi mene hukkaan senkään jälkeen, kun se on suorittanut tehtävänsä. Sillä näet kastellaan ympäristöjen peltomaita, ennen takapajuisten pustien laajoja viljelyksiä.

Stalin-tehtaisiin rakennetaan yli 22 erilaista verkostoa: kaasu-, höyry-, sähkö-, vesi-, ilma-, kanava-, puhelin-, lennätin- jne. verkostot. Tehtaan sisälle rakennetaan myös kolme ratapihaa.

Rakennustyömaille kuljetetaan vuosien mittaan 5 milj. kuutiometriä maata. Jos tämä maamäärä lastattaisiin rautatievaunuihin, se täyttäisi 500 000 vaunua, ja vaunurivi olisi 5000 km. pitkä eli melkein yhtä pitkä kuin maan säde.

IHMISET

Piirtäkäämme muutamin vedon kuva niistä ihmisistä, jotka rakentavat Sztalinvárosia.

Sztalinvárosissa taistellaan, Sztalinvárosissa elää taistelijoita.

Luonto on vihollinen numero yksi. Ei ole helppoa työntää rattaita liejussa. Ei ole ole helppoa raahata sementtisäkkejä, kun kantaja vajoaa nilkkojaan myöten mutaan. Kun kylmät tuulet puhaltavat, kun sataa tai lumi peittää muurauspinnat ja kylmä puree sormien ytimiin, on rakentajan ponnistettava kaikki tahdonvoimansa.

Mutta täällä ei taistella vain luontoa vastaan. On taisteltava

Jatk. siv. 43.

Sztalinvárosin jättiläismäinen terästehdas rakennetaan palvelemaan rauhaa ja rakentavaa työtä, ja siksi kaupungin uusin ravintolakin on saanut nimekseen "Rauha".

MORBUS HUNGARICUS VÄISTYY UNKARISTA

Morbus hungaricus on erään tuhoavan, Unkarissa aikoinaan poikkeuksellisen laajalti levinneen taudin nimi. Näin nimitettiin kansainvälisesti keuhkotautia — Unkarin sairaudeksi. Tämä nimitys paljastaa kaiken Horthy-Unkarista, jossa tuo tauti rehoitti maahankaivetuissa asuntokuopissa, luola-asunnoissa, kurjissa työläisasumuksissa, nälän ja puutteen keskellä.

Unkarin kansantasavalta ryhtyi tarmokkaasti taistelemaan "Unkarin sairautta" vastaan. 3-vuotissuunnitelman aikana onnistuttiin vähentämään keuhkotautikuolleisuuden määrää 45 %:lla. 3-vuotissuunnitelman aikana rakennettiin uudelleen fasistien raunioittamat sairaalat, ja sairaspaikkojen lukumäärää lisättiin 5498:lla vuoteen 1938 verrattuna.

Todellinen kaupunki voitaisiin rakentaa niistä uusista sairaaloista, vastaanottolaitoksista ja erikoisvastaanottokodeista joita luodaan 5-vuotissuunnitelman puitteissa. Miskolcin ja Veszprémin kaupungit saavat uuden sairaalan, uusi vastaanottolaitos rakennetaan Budapestin II ja XIV piiriin, edelleen Sztalinvárosiin, Várpalotáan ja Komlóhon, Szolnokiin ja muihin maaseutukaupunkeihin, kyliin perustetaan 356 uutta lääkärinvastaanottopaikkaa, ja sairaaloiden paikkaluku lisääntyy 5000 uudella vuoteella.

Kuvaavaa Horthyn kauden terveyspolitiikalle oli se, ettei Szolnokin ja Debrecenin välillä ollut lainkaan sairaalaa. Ne, jotka olivat tuolla alueella sairaalahoidon tarpeessa, saivat matkustaa 60—70 kilometriä sairaalaan päästäkseen.

5-vuotissuunnitelma rakentaa uusia sairaaloita etupäässä teollisuusalueille ja laajentaa entisiä laitoksia. Sztalinvárosiin nousee suunnitelman ylpeytenä 400-paikkainen uusi ja ajanmukainen klinikka.

Ennen maan vapautumista oli Unkarin työtätekevän kansan suuri enemmistö varsin suojaton kurjuutta ja sairautta vastaan. Vuonna 1938 kuului 2 800 000 henkilöä sosiaalisen vakuutuksen piiriin, mutta vuonna 1949 oli tämä lukumäärä noussut jo 3 800 000:een, ja 5-vuotissuunnitelman ensimmäisen vuoden aikana nousi vakuutettujen luku jälleen 600 000:lla. Samana vuonna perustettiin 6 tuberkuloosihuoltolaa ja 20 terveystaloa.

Unkari käy intensiivistä taistelua keuhkotautia vastaan. Yläkuvassa erään tehtaan työläisen keuhkoja röntgenkuvataan. Alakuvassa kiertävä keuhkotautiklinikka, jossa on kaikki varusteet aina Röntgenkonetta myöten, on saapunut tarkastuskierroksellaan maalaiskylään.

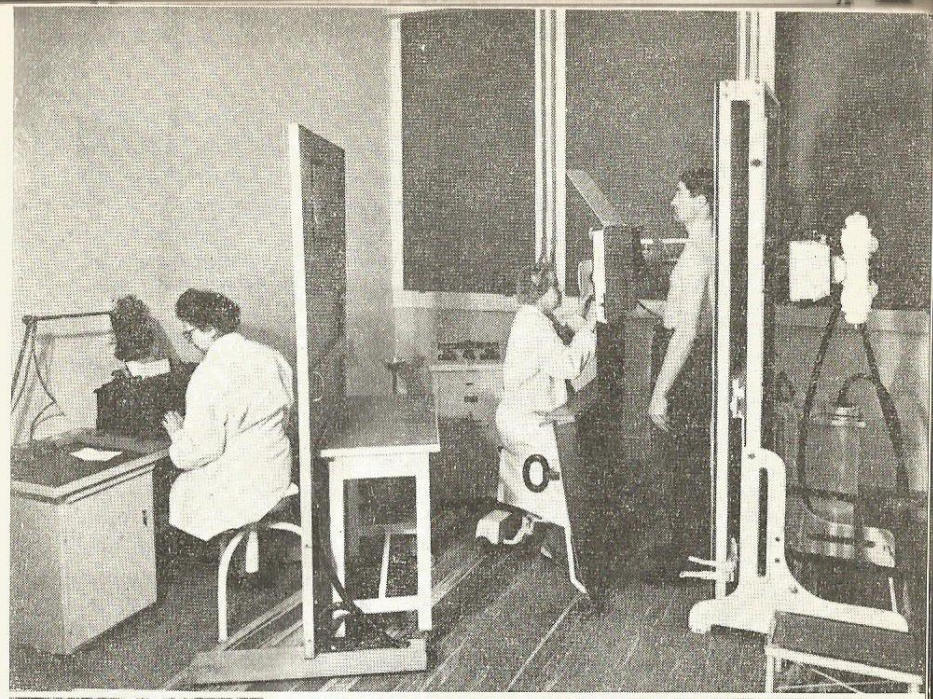

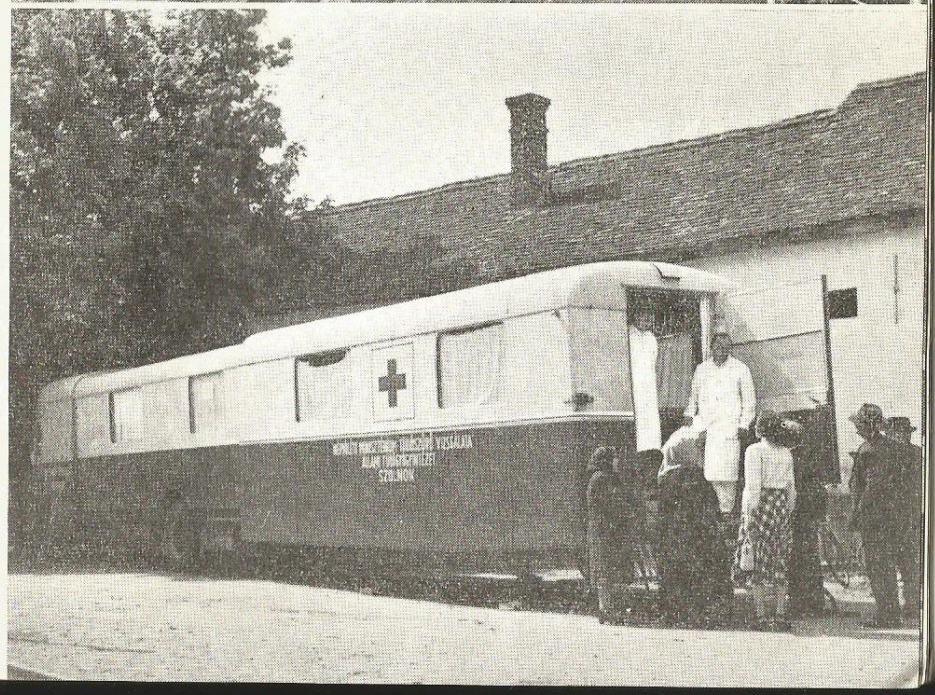

Ennen pääsivät vain rikkaat kesälomalle lepäämään kokovuotisen laiskottelunsa päälle. — 3-vuotissuunnitelman aikana lähtivät valtaisat työtätekevien joukot maan lomakeskuksiin viettämään lomaansa. Vuonna 1949 pääsi lomailusta osalliseksi 210 000 henkilöä, mutta 1950 jo 260 000.

5-vuotissuunnitelma sijoittaa "arvokkaimman omaisuutensa", työtätekevän ihmisen, terveydenhoitoon 1 miljardi 138 miljoonaa forinttia. 350 forinttia käytetään siten, että tehtaisiin saadaan terveydellisesti yhä paremmat työolosuhteet. Horthyn kaudella käytettiin yllämainitusta summasta vain 40:s osa terveydenhoitoon. Jos vertaamme koko 5-vuotissuunnitelman sijoituksia Csepelin uuteen vastaanottolaitokseen, vastaavat Horthyn aikojen sijoitukset tuon laitoksen yhtä ainoata tutkimushuonetta!

Lopullisena päämääränä on se, että jokainen Unkarin kansalainen pääsee osalliseksi terveydenhuollosta ja lääkärinhoidosta heti syntymishetkestään lähtien. 5-vuotissuunnitelma merkitsee valtavaa askelta tuota päämäärää kohti. Vuoteen 1954 mennessä pääsee 6 milj. 700 000 unkarilaista työtätekevää, so. 70 % koko väestöstä osalliseksi sosiaalivakuutuksesta. Puoskareiden ja loitsunlukijoiden aika on loppunut. Vuonna 1949 oli vakuutetuista 3 % maatyöläisiä, mutta heidän suhdelukunsa nousee 5-vuotissuunnitelman aikana 37 prosenttiin.

Jokaisessa yli 500 työläisen tehtaassa tulee toimimaan lääkäri ja hoitajatar. Tehdaslääkärin tehtävänä on valvoa tehtaan terveydellisiä oloja, ruokailun, ravintolan, yhteisasumusten, suihkuhuoneiden, pesuhuoneiden ja pukusuojien puhtautta, juomaveden kelpoisuutta ja suojalaitteiden käytäntöönottoa.

Tuberkuloosia vastaan — jota ei enää voida nimittää "Unkarin sairaudeksi" — ryhdytään uusiin toimenpiteisiin. Tuberkuloosihuoltoloiden verkostoa laajennetaan edelleen, parantolapaikkojen määrää lisätään 12 %:lla ja säännölliseen tuberkuloositarkastukseen osallistuvien määrää 40 %:lla.

Säännölliset tuberkuloositarkastukset aloitettiin vuonna 1947, jolloin tutkituista oli vielä 3,8 % sairaita. Vuonna 1950 oli sairausprosentti 1,1 %. Keuhkotauti on jo väistynyt Unkarista.

Sairautta vastaan käytävä taistelu, kamppailu terveyden puolesta ei kansantavallassa pysähdy tunniksikaan. Perustetaan 212 sellaista lääkärinvastaanottolaitosta, joissa lääkärinhoito, röntgen ja laboratorio odottavat tarvitsevia yöllä ja päivällä. Horthyn aikakausi avasi yöllisiä huvittelulaitoksia ja yökapakoita. Kansantasavalta avaa yöllä toimivia vastaanotto- ja hoitolaitoksia.

Kansanmaalaustaiteen mestareita Kalocsasta

Freskoja maalaavat talonpoikaisnaiset

"Olemme tulleet Kalocsasta koristamaan kulttuuritaloa..."

Maaliskuun 9. päivän aamulla ilmestyi keskelle Budapestin suurinta työläisaluetta sijaitsevaan Mátyás Rákosin kulttuuritaloon värikkäisiin kansallispukuihin pukeutuneita talonpoikaisnaisia ja -tyttöjä.

Vanhan järjestelmän aikana tämä alue oli surkea köyhälistökortteli, Budapestin synkkä "East End". Nyt kohoaa entisten hökkelien paikalla aurinkoisia ja tilavia työläisasuntoja, ja kauniit puistot ja aukiot antavat oman värikkään lisänsä viehättävälle näkymälle.

Nykyään on Mátyás Rákosin kulttuuritalo työläisten kulttuuriryhmien, tanssiyhtyeiden, orkesterien ja kuorojen koti... Siinä

Mátyás Rákosin kulttuuritalo Budapestissa.

on pyörönäyttämö, elokuvateatteri ja useita tuhansia teoksia käsittävä kirjasto, kuvanveisto- ja maalausateljeet, voimistelu- ym. salit. Kaikki tämä on työtätekeviä varten, heidän virkistystään ja kehittymistään varten . . .

☆

Tänne saapuivat nämä maaseutuväestön edustajat, kansan freskomaalauksen mestarit. Miksi he tulivat? Ryhmän vanhin, rouva Pöre Csanádi, antaa meille vastauksen.

"Olen melkein 70-vuotias", hän lausuu. "Olen nähnyt ja kokenut paljon elämässäni, mutta tämä on ensimmäinen käyntini pääkaupungissa. Kukapa olisi välittänyt ennen taiteestamme, kukapa olisi ollut todella kiinnostunut siitä? Työskentelimme vain pienissä maataloissamme, köyhyyden keskellä. Aloin jo ajatella, että kun minä suljen silmäni, häviää tämä meidän taiteemme vanhojen mukana . . ."

Nyt rouva Pören vanhat silmät hymyilevät. Niissä on uutta innostusta niinkuin hänen äänessäänkin. "Mutta kävi toisin. Mátyás Rákosi, kansamme johtaja, on sanonut, että meidän kansantaiteemme täytyy elvyttää. Talvella oli Kalocsassa ja sen lähistöllä suuret kulttuurikilpailut. Me maalarit, niin nuoret kuin vanhat, olimme siellä yhdessä kansantanssijain, laulajien, koruompelijain ja puuleikkaajien kanssa. Meidän ryhmämme voitti ensimmäisen palkinnon freskomaalauksessa. Senvuoksi me päätimme tulla tänne pääkaupunkiin maaliskuun 9. päivänä, Mátyás Rákosin 60-vuotispäivänä, kaunistamaan tätä kulttuuritaloa, joka on saanut nimensä sen miehen mukaan, joka on tehnyt työläisten ja talonpoikain elämän kauniimmaksi."

☆

Talonpoikaisnaisten ja -tyttöjen kädet liikkuvat näppärästi, ja muutamassa tunnissa he ovat loihtineet kulttuuritaloon kokonaisen puutarhan. He maalaavat pääasiassa kukka-aiheita lumivalkeille liitupinnoille. Nekin, jotka maalaavat riikinkukkoja, panevat kukkakimpun linnun nokkaan. Punaisia unikkoja, sinisiä ruiskukkia, valkoisia ja keltaisia tuhatkaunokkeja kukkii seinillä, monet eivät muistuta mitään todellista kukkaa, mutta ovat silti sanomattoman kauniita. Jokainen nainen maalaa omalla tyylillään, he eivät koskaan toista itseään, vaan muuttavat rohkeasti aiheitaan luoden yhä uusia.

Tämä omaehtoinen, kansanomainen luomiskyky tekee Kalocsan piirin naisten työn hyvin arvokkaaksi. Heidän taiteensa kehittyy jatkuvasti. Aikaisemmin Kalocsa oli tunnettu valkoisista takoistaan, joiden pintaan oli maalattu vanhoja kansanaiheita. Tämä tapa on häviämässä, ja uudet tavat ovat tulleet sen tilalle.

Kansanmaalaustaiteen mestarit koristavat hurmaavilla kukkafantasioillaan Mátyás Rákosin kulttuuritalon valkoiset seinäpinnat. Kansanpukujen runsas kirjonta ja värikkäät aiheet osoittavat freskoja maalaavien naisten käyttävän neulaa yhtä taitavasti kuin sivellintäänkin.

Naiset ovat maalanneet myös Kalocsan rautatieaseman. Nyt he koristavat täällä pääkaupungissa erästä maan kauneinta kulttuuritaloa. Todella elävä kansantaide osaa aina löytää uusia muotoja.

Unkarilainen elokuvaviikko Neuvostoliitossa.

Helmikuun 18. ja 24. päivien välisenä aikana järjestettiin Neuvostoliitossa unkarilainen elokuvaviikko. Tämän viikon aikana esitettiin Moskovassa ja muissa Neuvostoliiton suurkaupungeissa Unkarin elokuvataiteen parhaita tuotteita.

Uutta Unkaria Lasten Silmin

Lapsen herkän vastaanottavaisessa mielessä ympäröivä maailma, todellisuus, miljöö, ihmisten työ, vallitsevat pulmat ja pyrkimykset heijastuvat kirkkaina kuin peilissä. Kun lapsi kasvaa kouluikään, häntä alkaa yhä enemmän kiinnostaa kodin ulkopuolella oleva maailma kaikkine ilmiöineen.

Tätä tietoisuuteen heräävää, uutta asennetta maailmaan ja ihmisiin kuvaa Unkarin lasten piirustusnäyttely. Kiinnittäisin erikoisesti huomiota näyttelyn lapsenomaiseen rakenteeseen. Suhteet on rakennettu sellaisiksi, että näyttelyhuoneeseen astuva aikuinen ikään kuin joutuu saman lapsenomaisen tunnelman valtaan, missä nämä vesivärityöt on tehty. Ne on hauskasti ripustettu mustille koulutauluille samaan tapaan kuin ne ovat olleet niidenkin lasten edessä, jotka tässä esittävät näkemäänsä. Lapset ovat 10—14-vuotiaita, joiden varsinainen lapsuus on jo jäänyt taakse, mutta tämä on juuri se ikä, jolloin lapsi vanhempiensa, opettajiensa ja ympäristön vaikutuksesta voimakkaasti suunnistautuu ulospäin, yhteiskuntaan. On erittäin mielenkiintoista nähdä, kuinka lapsi näkee sen uuden yhteiskunnan, jota parhaillaan rakennetaan Unkarissa. Nämä todistukset ovat totuudellisimpia. Mielenkiintoista on myös nähdä, kuinka jalosti ja tervehenkisesti tämä uusi yhteiskunta on vaikuttanut lapsenmielen kehitykseen. Rauha, myönteinen ja onnellinen suhtautuminen elämään ja ihmisiin, rakentava työ antavat hallitsevan leiman näille viehättävän eloisille, värikkäille piirustuksille.

Toinen merkille pantava seikka on näyttelyn oivallinen jäsentely: vapautus, jälleenrakentaminen, pioneerileirit, lastenrautatie, koulu, urheilu, lapset ja rauha jne. Suurella valokuvalla esitetään aikuisten käsitys, ja siihen rinnastetaan piirroksena lapsen käsitys samasta aiheesta. Näin nähdään, miten lapsi suhtautuu asiaan, jota valokuva esittää. Erittäin mielenkiintoinen on jälleenrakentamista kuvaava sillan rakentaminen, jossa sekä valokuva on otettu että piirros laadittu samasta näkökulmasta.

Näyttely kuvaa, niin kuin nimikin sanoo, "Unkaria lasten silmin", se kuvaa Unkarin uutta, voimakkaasti sykkivää elämää lapsen ja lapsenmielen raikkaasta näkökulmasta.

Tapio Tapiovaara.

Vasemmalla kolme näytettä Unkarin lasten piirustusnäyttelyn viehättävästä vesivärimaalauskokoelmasta. Valitettavasti eivät värit pääse kuvissamme oikeuksiinsa.

MITÄ PIDITTE NÄYTTELYSTÄ?

"Suomi—Unkari"-lehti on suorittanut eräitä pikahaastatteluja Unkarin lasten piirustusnäyttelyssä käyneiden keskuudessa saadakseen selville, minkä vaikutelman näyttely herättää suomalaisessa katselijassa. Seuraavassa eräitä lausuntoja:

Taidehistorian opiskelija Kirsti Lehtosalo:

"Näyttely on hurjan positiivinen ja antaa hyvän kuvan Unkarin koululaisten taidosta ja taiteilijalahjoista. Vahinko vain, ettei näyttelyssä ollut alle 10-vuotiaitten töitä. Yleensä voi sanoa, että unkarilaisten lasten väriasteikko on kirkkaampi ja intensiivisempi kuin suomalaisten.

Erikoisesti pidin 13-vuotiaan Juca Gregorin vesivärityöstä, joka oli maalattu vuoden 1848 vallankumouksen satavuotispäivän kunniaksi. Työn harmahtava tausta muodostaa eloisan vastakohdan etualan kirkkaille, hehkuville väreille. Poikaa voi kuvan perusteella pitää hyvänä taiteilijanalkuna. Värien käyttö maalauksellisesti erinomainen.

Erikoisen hyvä työ on myös 13-vuotiaan Agnes Biron "Kevät, kesä, syksy, talvi". "Talvessa" sommittelu, "Syksyssä" täyteläisten värien käyttö herättävät huomiota. Työn voisi ottaa sellaisenaan valmiiksi käsityömalliksi tai ryijyn aiheeksi.

Vielä haluaisin mainita 14-vuotiaan Karoly Nagyn "Hiili teollisuuden ravinto", jonka aihe ja värit ovat mielestäni varsin hyviä."

Näyttelyn valvoja, rouva Anna Salonen:

— Unkarin lasten piirustusten näyttely herätti erittäin suurta mielenkiintoa kaikissa näyttelyssä kävijöissä. "Katsokaahan!" huudahti eräskin piirustuksen opettajatar, "miten rohkeasti Unkarin lapset käyttävät kirkkaita värejä. Tutustukaa nyt tarkoin kaikkiin piirustuksiin ja valokuviin, sillä tulemme pitämään havaintotunnin koulussa, jolloin keskustelemme kaikesta täällä näkemästämme."

— "Kas tässä, nämä maalaukset ovat erittäin eloisia ja värikkäitä" sanoi toinen opettajatar oppilailleen, osoittaen samalla rauhankonferenssia ja rauhankulkuetta kuvaavia maalauksia. "Ja tuo on erikoislaatuinen piirros, jollaista meillä ei juuri näe", sanoi eräs miesopettaja, osoittaen pioneerileirin elämää kuvaavia tauluja.

Paljon muutakin sieltä olisi kerrottavaa. Tulkoon kuitenkin lapuksi todetuksi, että näyttelyssä kävi niiden 11 päivän kuluessa, jotka se oli avoinna yleisölle, n. 3.500 henkilöä. Näistä oli huomattava osa koululaisia. Niinpä opettajien johdolla näyttelyyn tutustuivat 15 eri luokan oppilaat.

Miten kuvaamataiteita ja taideteollisuutta

opetetaan Unkarin uudelle taiteilijapolvelle

Uransa huipulla Mihály Munkácsy, 1800-luvun unkarilainen realistimaalari ja klassikko, lausui eräässä tilaisuudessa häntä juhlivalle kansainväliselle yleisölle: "Ajatelkaapa vain, miten monta kykyä joutuu hukkaan juuri näinäkin tunteina . . ."

Maailmankuulu mestari viittasi omaan elämäänsä. Oli todellakin vain eräiden onnellisten sattumien ansiota, että pienessä puusepän oppipojassa havaittiin erinomaiset piirustuslahjat. Sitten eräät jalomieliset mesenaatit alkoivat rahoittaa hänen opintojaan, ja hän pääsi Müncheniin ja Pariisiin . . . Surullista tilastoa voitaisiin laatia niistä vanhan Unkarin monista lahjakkuuksista, jotka laiminlyötiin ja usein unohdettiin täydellisesti, niistä lukuisista taiteilijoista, jotka nuoruudessa kärsimänsä puutteen vuoksi kuolivat liian aikaisin, taiteensa parhaassa kukoistuksessa.

MITEN KYVYT LÖYDETÄÄN.

Kulttuurikasvatustyö alkaa jo ns. "yleiskouluissa", jotka ovat 8-luokkaisia ja pakollisia kaikille 6—14-vuotiaille lapsille. Opetus on ilmaista, valtio maksaa kaikki menot. Yleiskoulujen lukujärjes-

Maailmankuulu unkarilainen keramiikkataiteilijatar Margit Kovács viimeistelee värikylläistä posliinista patsastaan "Rauha".

tys sisältää 4—5 piirustustuntia viikossa.

Varsinaisten koulutuntien päätyttyä on ylempien luokkien oppilailla mahdollisuus saada lisäopetusta eri opintopiireissä, jotka vastaavat heidän kykyjään ja taipumuksiaan. Tällä tavoin on esim. "kuvaamataide- ja taideteollisuuspiirejä" muodostettu maan joka koulun 7. ja 8. luokan oppilaista.

Näillä piireillä on hyvinvarustetut "studiot", joissa ne työskentelevät erikoisopettajien johdolla ja kuuntelevat tunnettujen taiteilijoiden luentoja. Kouluvuoden päättyessä oppilaat järjestävät kouluissa näyttelyitä, joissa on esillä heidän piirustuksiaan, vesivärimaalauksiaan, kipsitöitään sekä puu- ja nahkatöitään. Lahjakkaat oppilaat siirretään kuvaamataidekouluun.

Järjestelmällistä kykyjen etsintää suoritetaan tietysti myös koulun ulkopuolella työläis- ja talonpoikaisnuorison parissa. Kaikkialle maahan on perustettu ns. "kuvaamataiteen ja taideteollisuuden iltaluokkia", joissa opetetaan nuorille ja vanhoille perustietoja, ennenkuin he voivat anoa pääsyä taidekouluun. Joka vuosi kansallinen taiteilijaliitto (kuvaamataiteet) kehoittaa paikallisten kansankulttuurijärjestöjen kautta työtätekeviä lähettämään töitään kilpailuun, joka järjestetään juuri kansassa piilevien kykyjen löytämiseksi.

STIPENDIT, KOULUTARVIKKEET JA KORKEAKOULUT

Poliittisista ja taloudellisista syistä ei tavallisten työtätekevien lapsilla ollut ennen pääsyä oppikouluihin eikä yliopistoihin. Suurkapitalistit ja rikkaat tilanherrat olivat haluttomia suomaan työtätekevien pojille mahdollisuutta korkeamman opetuksen hankkimiseen. Näitä nuoria estettiin korkeilla maksuilla ja kallishintaisilla koulutarvikkeilla, joihin heillä ei ollut varaa. Lukuvuonna 1950-51 kansanvaltio omisti opetusministeriön budjetista 160 milj. forinttia opiskelijastipendejä ja oppilaskoteja ym. varten.

66 % opiskelijoista saa stipendejä. Lahjakkaille opiskelijoille valtio antaa lisäksi ilmaiseksi oppikirjat ja tarvikkeet.

Oppilaskodeissa opiskelijat saavat koko kouluajan ilmaisen täysihoidon.

Unkarin hallitus on myöntänyt huomattavan määrän stipendejä myös ulkomaalaisille opiskelijoille. Useita ulkomaalaisia, mm. Kauko-Idästä, opiskelee parhaillaan Budapestin yliopistoissa.

UUSI OPETUSJÄRJESTELMÄ

Vapautuksen jälkeen on Unkarin oppikouluopetus järjestetty täydellisesti uudelleen, ja se on saanut eräänlaisen ammattiopetuksen luonteen. Niinpä on perustettu 4-vuotisia kuvaamataidekouluja, joihin oppilaat voivat päästä päätettyään opintonsa yleiskoulussa. Täällä opetetaan tavallisia oppikouluaineita, mutta sen lisäksi oppilaat saavat opiskella kykyjään vastaavaa taidealaa. Taideteollisuuden opiskelijoita varten on näissä taidekouluissa eri luokat.

Korkeatasoista teoreettista opetusta täydennetään harjoittelulla. Koulussa oppilaat perehtyvät hyvin teoriaan ja tämän jälkeen he siirtyvät kuvaamataide- tai taideteollisuusakatemiaan. Tällöin he jo hallitsevat myös perustekniikan valitsemallaan alalla.

Anarkia, joka oli ennen intellektuaalisen elämän eräs tunnuspiirre, ilmeni myöskin korkeamman opetuksen piirissä. Kuvaamataideakatemian eri professorit edustivat formalistisia, ristiriitaisia suuntauksia: neo-impressionismia, surrealismia jne., ja he

TAIDE KANSAN KESKUUDESSA. — *Erään Unkarin maataloudellisen osuuskunnan taideopiskelijakollektiivi työssään.*

käyttivät auktoriteettiaan pakottaakseen myös oppilaansa omaksumaan heidän omat taidekäsityksensä.

Tällä hetkellä on akatemioiden professorit valittu etevimmistä edistyksellisistä ja sosialistisista maalareista, kuvanveistäjistä, kansainvälisesti tunnustetuista ja Kossuth-palkinnon saaneista taiteilijoista. Opetuksen yhtenäisenä perustana on realistinen taide. Akatemiat elvyttävät ja jatkavat Unkarin klassillisen realismin perinteitä sosialistisen realismin tietä.

KOSKETUS IHMISIIN, ELÄMÄÄN.

Taiteilijain luovan työn raikkaana ja hedelmällisenä lähteenä on työtätekevä kansa — tämä on Unkarin uuden, "norsunluutornista" lähteneen taiteen periaate, jota korostetaan myös akatemioissa.

Välittömin tapa saada kosketusta ihmisiin ja jokapäiväiseen elämään on "kesäharjoittelu", joka otettiin käytäntöön lukuvuoden 1950-51 lopulla. Tarkoituksena on, että 3. ja 4. vuoden oppilaat voivat täydentää teoreettisia tietojaan käytännön kokemuksilla.

Harjoittelun aikana opiskelijat saavat stipendin, jonka määrä vaihtelee 350—650 forintin välillä. Taiteilijat opiskelevat tällöin tehtaissa, kylissä ja suurilla rakennustyömailla, ja oppivat samalla tuntemaan työläisten elämää.

Taideteollisuusakatemian sisustusosaston oppilaat suorittavat harjoittelutyönsä huonekalutehtaissa, julkisten rakennusten suunnittelutoimistossa jne. Metalliosaston oppilaat hakevat itselleen kesäpaikan kevytteollisuuden ja metalliteollisuuden alalta, tai vaikkapa rahapajasta. Keramiikkaosasto hankkii opiskelijoilleen työtä posliini- ja saviteollisuudessa sekä kansantieteellisessä museossa. Tekstiiliosasto järjestää harjoittelun yhtäaikaisesti tekstiiliteollisuudessa ja valtion muotikeskuksessa. Näyttämö- ja mainossuunnitteluosaston oppilaat saavat näiksi neljäksi viikoksi paikan pääkaupungin teattereista tai Unkarin filmistudiosta.

NUORISO ESITTÄYTYI SUURNÄYTTELYSSÄ.

Akatemian opiskelijat esittäytyivät lupaavilla taideteoksillaan II. Unkarin kansallisessa kuvaamataidenäyttelyssä viime syksynä, samoinkuin monessa muussakin näyttelyssä. Aikaisemmin onnistui taiteilijan vasta monen taistelun ja pettymyksen jälkeen saada yksi teos näytteille. Nykyään ovat nuorten taiteilijain maalaukset, veistokset ja muut työt näytteillä kuuluisien, tunnustettujen taiteilijain, usein heidän omien professoriensa töiden rinnalla kymmenientuhansien ihmisten katseltavina.

SZTALIN ... Jatk. siv. 29.

myös kapitalistisen hengen jätteitä vastaan, mitkä usein ilmenevät työkurin höltymisenä, huonossa työn järjestämisessä, huolimattomuutena, vastuuttomuutena, mukavuudenhaluna.

Uuden kaupungin eräässä laitimmaisessa talossa, 5. "neliössä" sykkii koko valtavan rakennustyömaan sydän: Siellä toimii työväenpuolueen paikallinen johto. Puolueen kutsusta saapuivat ensimmäiset nuoret. Pienestä Délzalan rajakylästä, Tótszerdahelyistä saapui József Matola 10 toverinsa kanssa muodostaen myöhemmin kuuluisaksi tulleen Matola-prikaatin. Budapestin VIII piirin nuori työläinen Dezsö Olajos jätti tehtaansa ja 1000 forintin kuukausitulonsa perustaakseen 20 toverinsa kanssa legendaarisen Sándor Löwi-prikaatin, ja yhdessä Partisaani-prikaatin kanssa he ovat ikuisiksi ajoiksi piirtäneet nimensä Stalin-tehtaan ja sosialistisen Unkarin historiaan.

Sztalinváros on maan lemmikki. Sunnuntaisin saapuvat sadat työläisryhmät tehtaista, toimistoista, yliopistoista auttamaan sosialistisen kaupungin rakentamista niinsanotulla "rauhantyövuorolla". Kesällä maan eri puolilta tulleet ylioppilaiden nuorisoliittolaisryhmät työskentelevät suurella innostuksella rakennustyömaalla.

Viiden vuoden aikana Unkari sijoittaa Stalin-tehtaiden, rauhan voimakkaan linnakkeen rakentamiseen 4 miljardia forinttia. 4 miljardia forinttia on valtava summa — Unkari ei sijoita yhteenkään muuhun laitokseen näin paljon. — Mutta koko 5-vuotissuunnitelman rinnalla on tämäkin Unkarin suurin luomus, Stalin-tehdas, vain kääpiö. 5-vuotissuunnitelmaan sijoitettavalla 85 miljardilla forintilla Unkari voisi rakentaa 21 Stalin-tehdasta. Tällaisen kuvitellun teollisuusjättiläisen keskuksessa 44 suursulattoa syöksisi ilmoille savua, kaasua ja tulta.

BUDAPEST SOI ...

Tiistaina maaliskuun 18 pnä välitti Suomen yleisradio kuulijoilleen unkarilaista mustalais- ja kansanmusiikkia, jota esittivät mestarilliseen tapaansa sellaiset tunnetut orkesterit kuin Tóki Horvathin mustalaisorkesteri, Béla Janin mustalaisorkesteri, Barnabas von Geczyn orkesteri, Georges Boulangerin orkesteri ja eräs nimeltä mainitsematon unkarilainen soitinyhtye. Esitetyt kappaleet olivat maassamme yleisesti tunnettuja ja pidettyjä. Unkarilaisen musiikin ystävät olivat vilpittömästi iloissaan tästä yleisradion puolituntisesta. Toivottavasti yleisradio ilahduttaa meitä useamminkin veljeskansamme suositulla musiikilla, todellisella toivemusiikilla.

Unkarin ja Neuvostoliiton ystävyydenkuukausi.

Neuvostoliiton ja Unkarin välisen ystävyys-, yhteistyö- ja molemminpuolisen avunantosopimuksen allekirjoittamisen neljäntenä vuosipäivänä avattiin Budapestin Oopperassa Unkarin ja Neuvostoliiton ystävyydenkuukausi juhlaistunnolla. Kunniapuhemiehistössä oli Unkarin kansan johtaja Mátyás Rákosi. Juhlaistunnon avasi Unkari-Neuvostoliitto-seuran puheenjohtaja maatalousministeri Ferenc Erdei. Opetusministeri József Darvas piti juhlapuheen. Neuvostoliiton valtuuskunnan puolesta puhui sen johtaja, akateemikko ja Stalin-palkinnon saanut Konstantin Ivanovitsh Skrjabin. Hän korosti puheessaan, miten nyt jo perinteeksi muodostuneella Unkarin ja Neuvostoliiton ystävyydenkuukaudella on Neuvostoliiton ja Unkarin välisten lujien ystävyyssuhteiden kehittymisessä valtava merkitys.

Skrjabinin puheen jälkeen kokouksen osanottajat lähettivät tervehdyssähkeen Stalinille.

Äskettäin Unkarissa käynyt Suomi—Unkari Seuran työläisvaltuuskunta lähetti Unkarin vapautumisen 7-vuotispäivän johdosta tervehdysadressin vierailunsa isännälle Unkarin Ammattiyhdistysten Keskusneuvostolle. Kuvassamme adressin teksti.

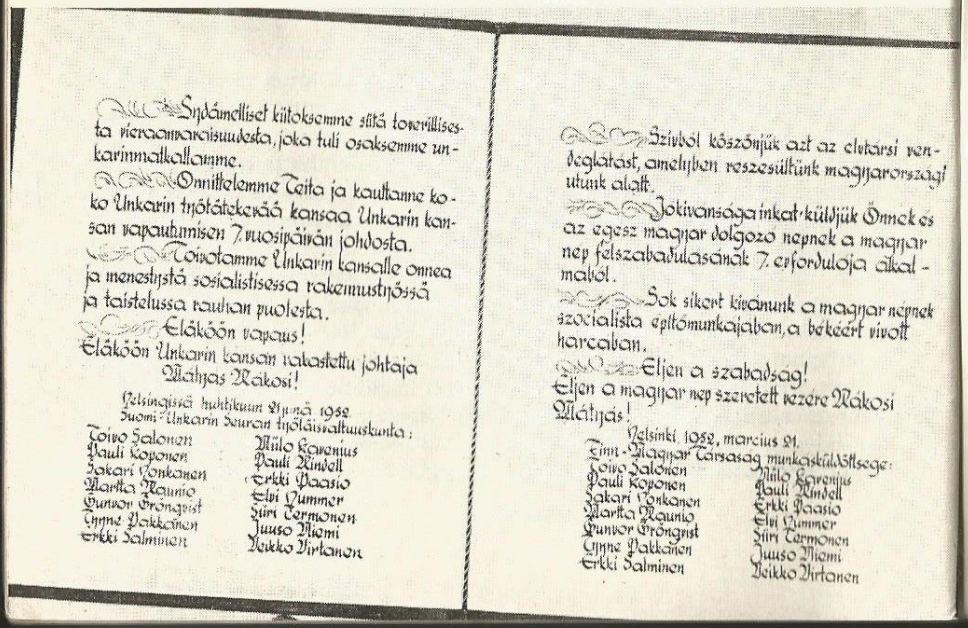
Sydämelliset kiitoksemme siitä toverillisesta vieraanvaraisuudesta, joka tuli osaksemme unkarinmatkallamme.

Onnittelemme Teitä ja kaukaa koko Unkarin työläisteräää kansaa Unkarin kansan vapautumisen 7 vuosipäivän johdosta.

Toivotamme Unkarin kansalle onnea ja menestystä sosialistisessa rakennustyössä ja taistelussa rauhan puolesta.

Eläköön vapaus!
Eläköön Unkarin kansan rakastettu johtaja Mátyás Rákosi!

Helsingissä huhtikuun 21 p:nä 1952
Suomi-Unkarin Seuran työläisvaltuuskunta:

Toivo Salonen, Pauli Koponen, Jakari Vonkanen, Martta Raunio, Punsor Grönqvist, Lynne Pakkanen, Erkki Salminen, Niilo Lorentius, Pauli Rindell, Erkki Paasio, Elvi Nummer, Siiri Termonen, Juuso Niemi, Veikko Virtanen

Szívből köszönjük azt az elvtársi vendeglátást, amelyben részesültünk magyarországi utunk alatt.

Jóltivansága inkat küldjük Önnek és az egész magyar dolgozó népnek a magyar nép felszabadulásának 7. évfordulója alkalmából.

Sok sikert kívánunk a magyar népnek szocialista építőmunkájában, a békéért vívott harcában.

Éljen a szabadság!
Éljen a magyar nép szeretett vezére Rákosi Mátyás!

Helsinki, 1952, marcius 21.
Finn-Magyar Társaság munkaszövetsége:

Toivo Salonen, Pauli Koponen, Jakari Vonkanen, Martta Raunio, Punsor Grönqvist, Lynne Pakkanen, Erkki Salminen, Niilo Lorentius, Pauli Rindell, Erkki Paasio, Elvi Nummer, Siiri Termonen, Juuso Niemi, Veikko Virtanen

ENSIMMÄINEN SUOMEEN SAAPUNUT UNKARILAINEN LINJA-AUTO. *Auto on diesel-käyttöinen ja sen kori täysmetallinen. Auton on ostanut johtaja Harkio ja se liikennöi linjalla Helsinki—Pukinmäki. Mainittakoon, että unkarilaiset linja-autot ovat levinneet aina Egyptiä ja Intiaa myöten.*

Unkarin elokuvavaltuuskuntaa juhlittu Intiassa.

Neuvostoliiton, Kiinan, Tshekkoslovakian ja Unkarin elokuvavaltuuskunnat, jotka osallistuivat Bombayssa pidettyyn kansainväliseen filmifestivaaliin, vierailivat myös Madrasissa, jossa kaupungin väestö oli järjestänyt heidän kunniakseen juhlatilaisuuden. Kokoukseen osallistui 100.000 ihmistä. Valtuuskunnat toivotti tervetulleeksi runoilija Zattopattaja Madrasin rauhankomitean ja edistyksellisten kirjailijain liiton nimissä. Tämän jälkeen puhuivat kokoukselle valtuuskuntien johtajat. Heidän puheitaan säestivät yleisön innokkaat huudot: "Eläköön maailmanrauha!", "Eläköön Intian, Neuvostoliiton, Kiinan ja kansandemokratiain ystävyys!"

Zoltán Kodály säveltää "Kalevalaa"

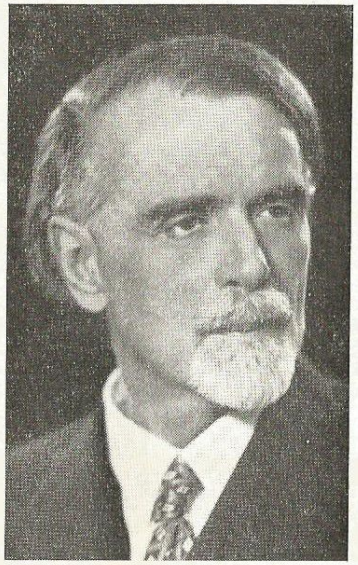

Kansallisen unkarilaisen musiikin suuret mestarit Zoltán Kodály ja Belá Bartók ovat tulleet tunnetuiksi myös folkloristisista harrastuksistaan nimenomaan unkarilaisen kansanmusiikin keräilijöinä ja järjestäjinä. Järjestelytyössään he ovat käyttäneet hyväkseen mm. prof. Ilmari Krohnin kehittämää metoodia. Heidän suomalaiset harrastuksensa eivät kuitenkaan ole rajoittuneet vain tähän. Suurena yllätyksensä on meille saapunut Unkarista tieto, että Unkarissa laajalle levinneen ja suositun kansalliseepoksemme "Kalevalan" innoittamana Zoltán Kodály on säveltänyt "Kalevala"-aiheisen kuoroteoksen, jonka nuotit ovat äskettäin saapuneet Suomeen. Tämä "Kalevalan" 44. runoon sävelletty Väinämöisen soittoa kuvaileva ja osittain aidoille kansansävelmille perustuva säestyksellinen naiskuorosävellys "Väinämöisen soitto" on painettu vuonna 1944 Budapestissa. Suuren unkarilaisen säveltäjän kunnianosoitus "Kalevalalle" ja siten koko Suomen kansalle on syytä erikoisella ilolla merkitä muistiin täällä Suomessa.

JOS PIDÄTTE

"Suomi-Unkari"-lehdestä, niin tiedustelkaa ystäviltänne ja tutuiltanne, haluavatko hekin saada lehden. Lähettäkää nimet ja osoitteet Suomi-Unkari Seuran toimistoon osoitteella: Suomi-Unkari Seura, Helsinki, Mikonkatu 8 A 13. Samalla osoitteella voitte myöskin kirjoittaa, jos haluatte liittyä seuran jäseneksi. Vuotuinen jäsenmaksu on 200 markkaa.

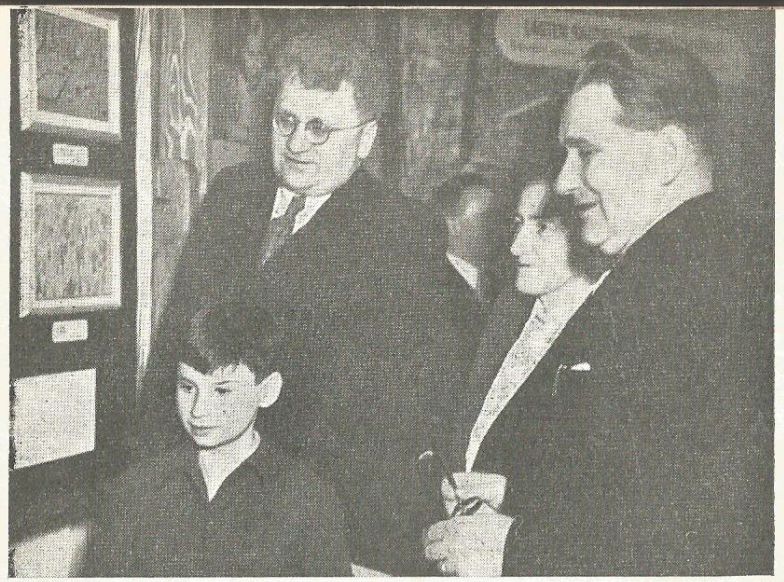

Unkarin lasten piirustusnäyttelyn avajaisia Kauppakorkeakoulussa maalisk. 15. pnä kunnioittivat läsnäolollaan mm. Unkarin Helsinginlähettiläs Ferenc Dömötör puolisoineen (oik.) ja Neuvostoliiton Helsingin-lähettiläs Lebedev (vas.).

Vilkasta toimintaa Seurassa

Kuluneen kevättalven aikana on Suomi—Unkari Seuran toiminta ollut erittäin vilkasta. Vuosikokouksen jälkeen seura järjesti Helsingissä 25. 2.—2. 3. elokuvateatteri Capitolissa Unkarin kansantasavallan elokuvataiteen esittelyviikon, jolloin saatiin tutustua seuraaviin Unkarissa sodan jälkeen valmistettuihin elokuviin: "Outo avioliitto", "Maan jano", "Vapautettu maa", "Taistelu maan aarteista" ja "Penkkiurheilijat kentällä".

Jokaisessa seitsemässä elokuvanäytöksessä kävi keskimäärin 800 henkilöä, joten elokuvafestivaalia seuranneen yleisön yhteismäärä nousi 5.600 ihmiseen. Elokuvaviikko oli täysosuma.

Maaliskuun 15 päivänä avattiin Helsingissä Kauppakorkeakoulun luentosalissa Unkarin lasten piirustusten näyttely arvokkaan ja runsaan kutsuvierasyleisön läsnäollessa. Tilaisuudessa puhuivat Edvin Salonen ja taiteilija Tapio Tapiovaara, jonka jälkeen siirryttiin viereiseen varsinaiseen näyttelyhuoneeseen, jossa tutustuttiin taidokkaasti asennettuun näyttelyyn ja sen nähtävyyksiin.

Helsingistä näyttely siirretään Turun Taidemuseoon, jossa se pidetään 6. 4.—14. 4. välisen ajan avoinna yleisölle. Sieltä näyttely siirretään Lahteen.

SIHTEERI.

☆

Victor Hugon muistojuhlallisuudet Unkarissa.

Myöskin Unkarin kansa on kunnioittanut maailmankirjallisuuden kuolemattoman hahmon Victor Hugon muistoa. Kansallinen rauhanneuvosto ja Unkarin kirjailijaliitto juhlivat hänen syntymänsä 150-vuotispäivää Unkarin tiedeakatemian salissa pitämässään juhlatilaisuudessa. Kirjailija Gyula Illyés, kansainvälisen Victor Hugo-komitean jäsen, piti tilaisuudessa muistopuheen. Kustantajat ovat kunnioittaneet kirjailijan muistoa julkaisemalla uusia painoksia useista Victor Hugon teoksista, ja Unkarin lehdistö on kirjoittanut artikkeleita ja esseitä, jotka ovat käsitelleet Victor Hugon tuotantoa ja merkitystä. Unkarin postilaitos on laskenut liikkeelle Victor Hugo-juhlapostimerkin ja Budapestin kaupunginneuvosto on nimennyt erään kadun kirjailijan mukaan.

UNKARILAINEN GULYAS

Jos haluatte, niin välitämme teille lehtemme jokaisessa numerossa herkullisen unkarilaisen erikoisruoan reseptin. Enempi suosittelu lienee tarpeetonta — onhan unkarilainen keittiö maailmankuulu. Seuraavassa **Gulyaspytyn** valmistusohje, olkaa hyvä.

Naudanlihaa	600	gr.
Sipulia	200	„
Mietoa paprikaa	20	„
Suolaa	50	„
Rasvaa	40	„
Perunoita	800	„

Tuore tomaatti tai vastaava määrä säilötomaattia (ei kuitenkaan välttämätöntä).

Hienoksi hakatut sipulit ruskistetaan rasvassa. Kun sipulit ovat ruskistuneet, otetaan kattila tulelta ja odotetaan, kunnes rasva lakkaa kiehumasta. Sitten paprika sekoitetaan sipuleihin. Pieniksi kuutioiksi leikattu liha heitetään kattilaan, joka asetetaan takaisin tulelle. Keitosta on lakkaamatta sekoitettava, ja sen on annettava kiehua siksi, kunnes liemi keitoksesta katoaa. Sen jälkeen keitokseen on lisättävä litra kuumaa vettä ja suola, ja lihan on annettava kiehua pienellä tulella. Ennen lihan kypsymisen päättymistä keitokseen lisätään kuutioiksi leikatut perunat. Kastiketta voi ohentaa vähäisellä kuumalla vesimäärällä. Keitokseen voidaan lisätä tomaatti. Gulyas-pytty tarjoiltava pöytään kuumilla lautasilla.

Helsinki 1952. Kustannusosakeyhtiö Yhteistyön Kirjapaino

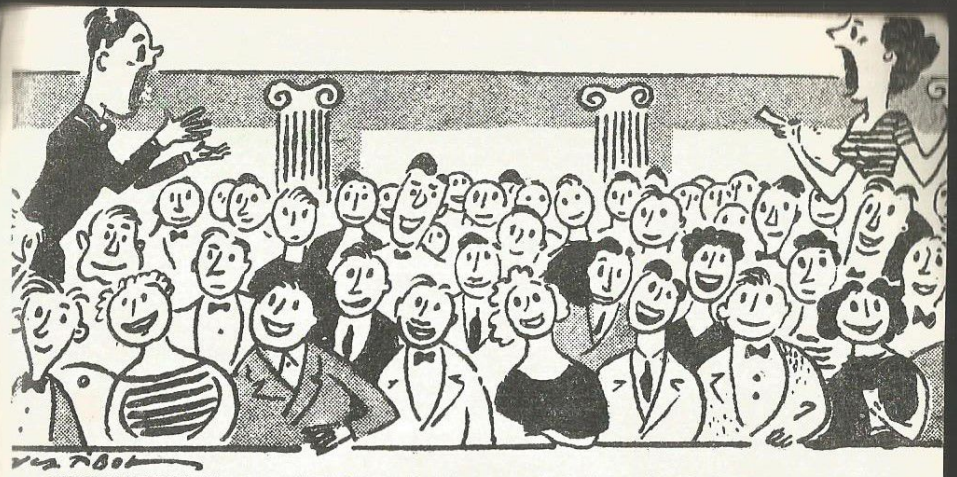

YKSINKERTAINEN RATKAISU. — Enkös sanonut, Lajos, että tämä lippu ei ollut oikea! Paikathan eivät ole vierekkäin! — Tule, kultaseni, vaihdetaan paikkaa!

AMERIKKALAISEN GANGSTERIN PÄIVÄ

— Suukko nopeasti, Maud, minulla on tänään hirveästi työtä.

— Kiiruusti vain, Jimmy, minulla on tänään paljon työtä.

— Nopeasti vapaaksi, tuomari. Minulla on tänään huisisti tehtävää.

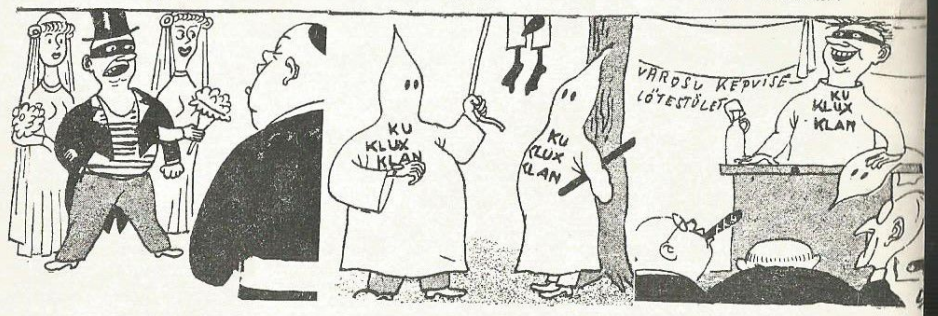

— Liikaa tekstiä, pastori. Lyhyemmin, sillä minulla on tänään hurjasti työtä.

— Ota köysi, Joe. Minulla on tänään roimasti toimitettavaa.

Kaupunginvaltuuston kokous: — Älkää pahastuko, herrat, mutta en ehtinyt vaihtaa pukua, kun minulla oli hirveästi työtä koko päivän.